

Eindrapport

Cyberslacking

Het gebruik van het
internet voor privédoeleinden
tijdens werktijd

Auteurs

Gert-Jan Meerkerk

Tim Schoenmakers

Dike van de Mheen

Cyberslacking

Eindrapport

Het gebruik van het internet

Samenvatting

voor privédoeleinden

en conclusies

tijdens werktijd

**IVO Instituut voor Onderzoek
naar Leefwijzen en Verslaving**
Heemraadssingel 194
3021 DM Rotterdam
secretariaat@ivo.nl
www.ivo.nl

Auteurs
Dr. Gert-Jan Meerkerk
Dr. Tim M Schoenmakers
Prof. dr. Dike van de Mheen

Rotterdam, april 2014

De auteurs danken dr. Maria Peeters, universitair
hoofddocent Sociale & Organisationspsychologie van
de universiteit Utrecht voor advies en ondersteuning.

Dit onderzoek is gefinancierd door
Stichting Volksbond Rotterdam

Het onderzoeksinstituut IVO werkt op een
enthousiaste manier samen met opdrachtgevers
aan het beantwoorden van vragen rondom leefstijl,
verslaving en zorg. Het verbeteren van de situatie
van kwetsbaren in de maatschappij speelt daarbij
een belangrijke rol.

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1 Doel	8
1.2 Onderzoeksvragen	9
2. Methode	10
2.1 Procedure	10
2.2 Steekproef	11
2.3 Instrumentarium	12
2.4 Uitkomstvariabelen	12
2.5 Predictorvariabelen	13
3. Resultaten	15
Leeswijzer	15
3.1 Kenmerken van het werk	15
3.2 Gebruik van internet op het werk	18
3.3 Gebruik van internet voor privé toepassingen (cyberslacking)	20
3.4 Regelgeving ten aanzien van internetgebruik voor privédoeleinden op het werk	27
3.5 Werkbeleving	27
3.6 Samenhang tussen cyberslacking en werkgerelateerde factoren	28
4. Discussie	36
4.1 Bespreking resultaten	36
4.2 Beperkingen van het onderzoek	38
4.3 Conclusie	38
Referenties	40
Bijlage 1	42
Bijlage 2	43

Samenvatting

Werknemers hebben tegenwoordig op de werkplek vaak de beschikking over internet waardoor het erg eenvoudig is geworden tijdens werktijd ook privé zaken af te handelen zoals privé-email of Facebook checken, het laatste nieuws raadplegen of gewoon een beetje surfen. Hierdoor kan de werkprestatie van de werknemer onder druk komen te staan en kan het computersysteem van het bedrijf aan het risico van besmetting met computervirussen of andere malware worden blootgesteld. Het huidige onderzoek stelt zich ten doel de mate van cyberslacking, zoals het online besteden van tijd aan privé zaken tijdens werktijd wordt genoemd, in kaart te brengen en daarnaast te onderzoeken met welke factoren cyberslacken samenhangt. Inzicht in deze factoren biedt aanknopingspunten voor het herkennen van risicogroepen en het inrichten van preventieve maatregelen.

De resultaten van het huidige onderzoek maken duidelijk dat cyberslacking vaak voorkomt. Veel werknemers maken op het werk dagelijks gebruik van sociale media of houden zich op de hoogte door nieuwssites te raadplegen. Een klein deel van de werknemers gaat verder en houdt zich tijdens werktijd bezig met online erotiek of gokken. Gemiddeld wordt een klein uur per dag aan cyberslacking besteed. Cyberslacking blijkt daarbij vaker voor te komen onder jongere werknemers, onder mannelijke werknemers en bij werknemers die aangeven op het werk weinig te doen te hebben en zich te vervelen. Er blijken geen grote verschillen te bestaan tussen verschillende hoofdberoepsgroepen al lijken mensen werkzaam in de niet-commerciële dienstverlening relatief weinig te cyberslacken. Cyberslacking blijkt het meest samen te hangen met het ervaren van positieve effecten ervan op het werk. Daarnaast blijkt de neiging het internet dwangmatig te gebruiken ('internetverslaving') een belangrijke rol te spelen. De relatie tussen cyberslacking en arbeidsproductiviteit manifesteert zich vooral in contraproductief gedrag in de zin dat werknemers die zich negatiever uiten over hun werk meer cyberslacken.

Gezien de positieve invloed op de beleving van het werk die mensen hebben bij het gebruik van het internet voor privédoeleinden tijdens het werk lijkt het verbieden ervan niet wenselijk. Daarbij komt dat het stellen van regels weinig invloed lijkt te hebben. Beter kunnen werkgevers proberen de werkplek zodanig in te richten dat werknemers niet geïsoleerd werken en een optimale werkdruk ervaren. De duidelijke samenhang met dwangmatig internetgebruik impliceert dat werkgevers alert moeten zijn op signalen van dwangmatig internetgebruik omdat dit zich niet alleen thuis maar ook op de werkvloer manifesteert.

1. Inleiding

Cyberloafing of cyberslacking zijn de Engelse begrippen voor het gebruik maken van internetapplicaties voor privédoeleinden tijdens werktijd. Voorbeelden zijn een privé emailtje schrijven, een status update op Facebook plaatsen, het laatste nieuws checken op nu.nl, een spelletje spelen op spele.nl, of een berichtje versturen met WhatsApp. Dit alles op de werkcomputer op kantoor of via een smartphone tijdens werktijd.

Volgens een studie uit 2007 onder Nederlandse directeuren, managers, professionals en/of hoger opgeleide werknemers die beschikken over een internetaansluiting, besteedden werknemers gemiddeld 4,9 uur per week aan privé surfen, emailen of bellen tijdens werktijd. Een toename van één uur vergeleken met het jaar daarvoor (Ernst & Young, 2007). Een recentere studie in de VS (Vitak, Crouse, & LaRose, 2011) onder een representatief sample van werknemers liet zien dat werknemers gemiddeld 1 uur per dag cyberslackten. Online shoppen, bloggen, spelletjes spelen, instant messaging (MSN, Skype, WhatsApp) en het bezoeken van sociale netwerk sites zoals Facebook, bleken populaire activiteiten om in de tijd van de baas uit te voeren. In een ander Amerikaans onderzoek onder werknemers die werken met computers bleek 80% van hen het internet voor privédoeleinden te gebruiken (Garrett & Danziger, 2008). Door de verdere integratie van internet in het dagelijks leven, de toename in het aanbod van applicaties en de toename in het bezit van smartphones valt te verwachten dat cyberslacking verder zal toenemen.

Aan de andere kant wordt het, mede door de komst van het internet, ook steeds makkelijker werk mee naar huis te nemen. Het Nederlandse onderzoek van Ernst & Young uit 2007 liet zien dat buiten werktijd voor zakelijke doeleinden werd gesurft (1,4 uur), gemailld (0,7 uur) en gebeld (0,3 uur); in totaal gemiddeld 2,4 uur per week. Per saldo werd er dus nog wel 2,5 uur meer privé gesurft, gemailld en gebeld tijdens werktijd dan dat er tijd aan werk in de privésituatie werd besteed. Uitgaande van een gemiddelde werkweek van 36 uur betekent dit dat ongeveer 7% van de werktijd wordt besteed aan privé zaken (Ernst & Young, 2007). Een recent onderzoek van de universiteit Twente laat echter juist zien dat "...het zakelijk gebruik van internet in de privé tijd ruimschoots de verloren tijd door privé gebruik van internet in de werktijd..." compenseert (Deursen & Dijk, 2012) (blz. 9). Volgens dit rapport heeft 70% van de werknemers toegang tot internet op het werk en maakt 68% van de werkzame personen gebruik van internet voor privé zaken tijdens het werk, gemiddeld 4 uur per week.

Over het algemeen lijkt het beeld te overheersen dat cyberslacking negatieve effecten heeft, vooral door kosten vanwege verlies aan arbeidsproductiviteit maar ook door toegenomen kosten vanwege spyware, virussen en andere veiligheidslekken in het bedrijfsnetwerk. Een schatting uit 2006 stelt dat er in de VS door werkgevers 544 miljard dollar aan salarissen wordt betaald voor uren die niet aan werk worden besteed, waarbij gebruik van het internet voor persoonlijke doeleinden als belangrijkste oorzaak voor *time waste* naar voren komt (Malachowski & Simonini, 2006).

Internetgebruik voor privédoeleinden tijdens werktijd zorgt er niet alleen voor dat minder tijd aan werkactiviteiten wordt besteed, maar leidt ook tot concentratieverlies tijdens werkzaamheden. Er is sprake van 'mentaal verzuim'; de werknemer is wel aanwezig maar met zijn of haar gedachten ergens anders. Om het internetgebruik voor privédoeleinden te reguleren stellen bedrijven regels op (57%), controleren ze het internetgebruik (33%) of blokkeren ze bepaalde websites (38%). Over het algemeen trachten grote bedrijven het internetgebruik meer te reguleren dan kleine (Ernst & Young, 2007).

Er zijn echter ook studies waarvan de resultaten op positieve effecten van (matig) cyberslacking duiden. Zo bericht Coker (Coker, 2011) over een curvilinear verband tussen cyberslacking en arbeidsproductiviteit waarbij cyberslacking een positief effect lijkt te hebben op de productiviteit mits werknemers niet meer dan ca. 12% van hun werktijd aan internet gebruik voor privédoeleinden besteden. Verder suggereren de resultaten dat frequente korte periodes van privé surfen een positiever effect hebben dan minder frequente langere periodes. De positieve effecten zouden voort kunnen komen uit een afname van saaiheid, vermoeidheid en stress, en een toename van creativiteit en tevredenheid onder werknemers (Vitak et al., 2011).

Aparte aandacht dient uit te gaan naar het verschijnsel compulsief (dwangmatig) internetgebruik, ook wel aangeduid als 'internetverslaving'¹. Symptomen van compulsief internetgebruik zijn het moeilijk kunnen stoppen met internetten wanneer eenmaal begonnen, mentale preoccupatie met het internet en het moeilijk kunnen negeren van *triggers* die door associatie de zin om online te gaan kunnen oproepen waardoor het internetten een dwangmatige gewoonte of automatisme wordt. Als gevolg van het compulsieve gebruik van internetapplicaties treedt verwaarlozing op van andere activiteiten, waaronder werkgerelateerde activiteiten. Werknemers met de neiging compulsief te gamen, porno te kijken of Facebook bij te houden, zouden wel eens ook op de werkplek disproportioneel veel tijd aan deze internettoepassingen kunnen besteden en dus ernstige cyberslackers kunnen zijn. Voor compulsief internet gebruikende werknemers die op de werkplek de beschikking over een pc of smartphone hebben en dus in principe met een minimale inspanning – een paar muisklikken – het verslavingsgedrag kunnen activeren, zou het bijzonder lastig kunnen zijn de verleiding te weerstaan.

1.1 Doel

Het doel van het huidige onderzoek is tweeledig. Ten eerste richt het onderzoek zich op het beantwoorden van de vraag in welke mate cyberslacking voorkomt binnen de verschillende hoofdberoepsgroepen in Nederland. Naast dit op prevalentie georiënteerde deel van het onderzoek richt het onderzoek zich op de relatie tussen cyberslacking en kenmerken van het werk, de beleving van het werk, de productiviteit op het werk en het omgaan met internet als (dwangmatige) gewoonte. Op deze wijze

verschafft het onderzoek inzicht in de aard, ernst en omvang van cyberslacking in Nederland en in factoren die met cyberslacking samenhangen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan eventuele positieve effecten van cyberslacking.

1.2 Onderzoeksvragen

1. In welke mate komt cyberslacking voor binnen verschillende hoofdberoepsgroepen in Nederland?
2. Welke vormen neemt cyberslacking aan?
3. Wat zijn de ervaren positieve en negatieve gevolgen van cyberslacking?
4. Welke werkgerelateerde factoren hangen samen met het voorkomen van cyberslacking?
5. Wat is de relatie tussen het dwangmatige gebruik van internet ('internetverslaving') en cyberslacking?

¹ De term internetverslaving lijkt te suggereren dat het internet zelf onderwerp is van verslaving. Correkter zou het zijn te spreken van verslaving aan internettoepassingen, waarbij online games, pornografie en sociale media tot de meest met verslaving in verband gebrachte applicaties behoren. De term internetverslaving kan wel als containerbegrip gehanteerd worden voor gedragsverslavingen die gefaciliteerd worden door het internet.

2. Methode

2.1 Procedure

Om de aard, ernst en omvang van cyberslacking binnen verschillende hoofdberoeps-groepen vast te stellen is een survey studie opgezet waarin een steekproef van de Nederlandse beroepsbevolking gevraagd is een online vragenlijst in te vullen. De steekproef is afkomstig van het online panel van Survey Sampling International en is zodanig samengesteld dat de vier hoofdberoepsgroepen (conform Standaard Bedrijfsindeling (SBI) 2008) in globaal dezelfde verhouding vertegenwoordigd zijn als in de Nederlandse beroepsbevolking overeenkomstig gegevens van het CBS:

Landbouw, bosbouw en visserij (A)

Deze sectie omvat:

- de exploitatie van natuurlijke plantaardige en dierlijke hulpbronnen:
  - w.o. de akkerbouw, veeteelt en de productie van overige planten en dieren op een agrarisch bedrijf of in het natuurlijke leefgebied;
  - w.o. bosbouw, houtteelt en jacht;
  - w.o. specifieke loondiensten met betrekking tot het productieproces landbouw, jacht en bosbouw worden eveneens in deze sectie ingedeeld;
  - w.o. visserij: de vangst of het kweken van vis, schaaldieren en weekdieren.

Nijverheid en energie (B-F)

Deze categorie is een samentelling van categorieën:

- Winning van delfstoffen (B)
- Industrie (C)
- Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht (D)
- Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering (E)
- Bouwnijverheid (F)

Commerciële dienstverlening (G-N)

Deze categorie is een samentelling van categorieën:

- Groot- en detailhandel; reparatie van auto's (G)
- Vervoer en opslag (H)
- Logies-, maaltijd- en drankverstrekking (I)
- Informatie en communicatie (J)
- Financiële instellingen (K)
- Verhuur van en handel in onroerend goed (L)
- Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening (M)
- Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening (N)

Niet-commerciële dienstverlening (O-U)

Deze categorie is een samentelling van categorieën:

- Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen (O)

- Onderwijs (P)
- Gezondheids- en welzijnszorg (Q)
- Cultuur, sport en recreatie (R)
- Overige dienstverlening (S)

2.2 Steekproef

De steekproef bestaat uit 4300 respondenten, 2118 (49,3%) mannen en 2182 (50,7%) vrouwen. De gemiddelde leeftijd bedraagt 42,9 jaar (min. 18 jaar, max. 65 jaar, s.d. 12,5 jaar). Zoals te zien is in Tabel 1 bevat de steekproef, vergeleken met de data van het CBS, relatief weinig respondenten in de leeftijdscategorie 18 - 24 (vooral weinig mannen) en relatief veel respondenten in de leeftijdscategorie 55 - 65 (vooral veel vrouwen). Overall bevat de steekproef, ten opzichte van de CBS data, relatief veel vrouwen (CBS vs. steekproef resp. 44,6% vs. 50,7%).

Tabel 1 Verdeling leeftijd in de steekproef en werkzame personen volgens gegevens CBS²

Leeftijd ¹	Werkzame personen volgens CBS (2011)		Steekproef	
	% (nx1000)	% man / % vrouw	% (n)	% man / % vrouw
18 - 24	15,5 (1277)	14,5 / 16,7	10,2 (438)	8,3 / 12,1
25 - 34	20,5 (1690)	19,8 / 21,3	18,7 (802)	18,9 / 18,4
35 - 44	24,3 (2003)	24,3 / 24,4	24,4 (1051)	24,3 / 24,6
45 - 54	24,9 (2047)	25,2 / 24,5	23,9 (1027)	25,3 / 22,5
55 - 65	14,7 (1214)	16,2 / 13,1	22,8 (982)	23,2 / 22,5
Totaal	100% (8232)	55,4 / 44,6	100% (4300)	49,3 / 50,7

De leeftijdscategorieën van het CBS wijken iets af van de categorieën in de steekproef; Tabel 2 vermeldt de categorieën van de steekproef, de CBS categorieën zijn: 15 tot 25, 25 tot 35, 35 tot 45, 45 tot 55 en 55 tot 65.

Zoals te zien is in Tabel 2 komt de verdeling van de bedrijfstakken in 4 hoofdberoepsgroepen in de steekproef redelijk overeen met de verdeling volgens de gegevens van het CBS (statline.cbs.nl) voor het jaar 2011 (de meest recente gegevens ten tijde van het schrijven van deze rapportage). De steekproef bevat, vergeleken met de data van het CBS, relatief weinig mannen werkzaam in de Landbouw, bosbouw en visserij (CBS vs. steekproef resp. 1,7% vs. 0,7%), relatief weinig mannen werkzaam in de Nijverheid en energie (CBS vs. steekproef resp. 15,8% vs. 11,3%) en relatief veel vrouwen werkzaam de Commerciële dienstverlening (CBS vs. steekproef resp. 16,2% vs. 20,1%). Overigens bevat de hoofdberoepsgroep Landbouw, bosbouw en visserij weinig respondenten (51) waardoor slechts beperkt conclusies ten aanzien van deze hoofdberoepsgroep getrokken kunnen worden.

² statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=71958NED&D1=1,24-27&D2=a&D3=0-1,12-15&D4=60&HD=140114-1026&STB=G1,G3,T,G2

Tabel 2 Verdeling hoofdberoepsgroepen in de steekproef en volgens gegevens CBS³

Branche	Voorkomen in werkzame beroepsbevolking volgens CBS (2011)		Voorkomen in de steekproef	
	% (nx1000)	% man / % vrouw	% (n)	% man / % vrouw
Landbouw, bosbouw en visserij	2,4 (172)	1,7 / 0,7	1,2 (51)	0,7 / 0,5
Nijverheid en energie	19,0 (1393)	15,8 / 3,2	14,9 (641)	11,3 / 3,6
Commerciële dienstverlening	41,8 (3059)	25,7 / 16,2	45,2 (1942)	25,0 / 20,1
Niet-commerciële dienstverlening	36,8 (2689)	12,2 / 24,6	38,7 (1666)	12,2 / 26,6
Totaal	100% (7313)	55,4 / 44,6	100% (4300)	49,3 / 50,7

2.3 Instrumentarium

In de vragenlijst zijn, naast de demografische variabelen leeftijd, geslacht en opleiding, uitkomst- en predictorvariabelen⁴ opgenomen. Er is daarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gevalideerde instrumenten. Daar waar dat niet mogelijk was zijn door de auteurs zelf items opgesteld. In verschillende gevallen is besloten een verkorte versie van een bestaand instrument te gebruiken om de lengte van de totale vragenlijst te beperken. De uitkomstvariabelen zijn de variabelen die inzicht bieden in de mate waarin cyberslacking voorkomt. Ook vallen hieronder de variabelen die inzicht bieden in de aard van het gedrag; welke vorm neemt cyberslacking aan, hoe hangt cyberslacking samen met gerapporteerde positieve effecten van cyberslacking en wat is de relatie tussen cyberslacking en arbeidsproductiviteit? De predictorvariabelen geven inzicht in de mate waarin kenmerken van het werk, de beleving van het werk en de wijze waarop met internet wordt omgegaan als (dwangmatige) gewoonte, gerelateerd zijn aan het vóórkomen van cyberslacking. Deze laatste groep variabelen kan inzicht bieden in manieren om cyberslacking te beperken.

Bij alle variabelen is de plausibiliteit van de antwoorden van de respondenten nagegaan. Wanneer een respondent een antwoord had gegeven dat praktisch onmogelijk was, bijvoorbeeld een dienstverband van 20 jaar bij een leeftijd van 23 jaar, is de betreffende implausibele waarde missing gemaakt.

2.4 Uitkomstvariabelen

Aard en omvang van cyberslacking is in kaart gebracht door de respondenten te vragen aan te geven hoe vaak (frequentie) en hoe lang (duur) zij gewoonlijk tijd besteden aan de volgende internettoepassingen voor privédoeleinden tijdens werktijd:

- Aard en omvang cyberslacking:
  - Email en sociale media zoals Facebook, Hyves, Twitter, WhatsApp, etc.
  - Informatie en nieuws zoals nu.nl, de site van een krant, weerbericht, beursinformatie, etc.
  - Spelletjes (games)

- Amusement en vermaak zoals weblogs of zo maar wat surfen
- Online erotiek
- Gokken (bijvoorbeeld poker of casinospelletjes)
- Het via internet regelen van privé zaken zoals een vakantie boeken, een privé aankoop doen, online bankieren, contact met een instantie (bijvoorbeeld verzekering, belastingdienst) etc..

Per toepassing is gevraagd:

- Frequentie: “Hoe vaak gebruikt u gewoonlijk de volgende internettoepassingen voor privédoeleinden tijdens werktijd?”
Antwoordcategorieën: ‘nooit’, ‘minder dan eens per week’, ‘eens per week’, ‘meerdere keren per week’, ‘eens per dag’, ‘meerdere keren per dag’, ‘elk uur’, ‘meerdere keren per uur’
- Duur: “Als u op een werkdag onderstaande toepassingen tijdens werktijd gebruikt, hoeveel tijd is dat dan?” Antwoord: “Ongeveer ... minuten per dag”

Als totale maat voor cyberslacking worden de antwoorden op de vragen naar de frequentie van vóórkomen van de zeven bovengenoemde vormen van cyberslacking bij elkaar opgeteld. Daarnaast is de respondenten gevraagd hoeveel tijd zij gemiddeld alles bij elkaar opgeteld op hun werk aan internet voor privédoeleinden besteden en hoeveel tijd zij gemiddeld per dag op hun werk offline aan privé zaken besteden, dus bijvoorbeeld bellen, even een boodschap doen of anderszins. Deze variabelen geven inzicht in de mate van en verhouding tussen het online en offline besteden van tijd aan privé zaken tijdens werktijd.

- Positieve effecten privé internetgebruik op het werk (subjectieve beleving); 9 items (Cronbach's Alpha 0,97), bijvoorbeeld: “Af en toe op mijn werk even tijd aan privé zaken via het internet besteden... zorgt ervoor dat ik me prettiger op mijn werk voel” (items opgesteld door Meerkerk, zie bijlage voor totale schaal)
- Arbeidsproductiviteit; ‘Individuele Werkprestatie Vragenlijst’ (Koopmans et al., 2013) bestaande uit 3 subschalen (“In de afgelopen 3 maanden...”):
  - Taakprestatie; 5 items (Cronbach's Alpha 0,90), bijvoorbeeld: “...lukte het mij om hoofdzaken van bijzaken te scheiden”
  - Contextuele prestatie; 8 items (Cronbach's Alpha 0,93), bijvoorbeeld: “...heb ik uitdagende werktaken op me genomen, als die er waren”
  - Contraproductief gedrag; 5 items (Cronbach's Alpha 0,87), bijvoorbeeld: “...heb ik me gericht op de negatieve kanten van een werksituatie, in plaats van op de positieve kanten”

2.5 Predictorvariabelen

De predictorvariabelen verschaffen inzicht in de relatie tussen cyberslacking en de aard en omstandigheden van het werk en verschillende aspecten van de subjectieve beleving van het werk. Daarnaast zijn in deze paragraaf een tweetal maten opgenomen die inzicht geven in de mate waarin het gebruik van internet een (dwangmatige) gewoonte is van de respondent.

³ statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=71958NED&D1=24-27&D2=a&D3=0&D4=60&HD=131220-1357&STB=G1,G3,T,G2

⁴ De term ‘predictorvariabele’ refereert hier naar het gebruik ervan in statistische analyses; de betekenis is niet gelijk aan ‘voorspellend’ in het normale taalgebruik. M.a.w. er worden relaties aangetoond maar niet noodzakelijkwijs causale relaties.

- Aard en omstandigheden:
  - Aard werkverband (zelfstandige met of zonder personeel, loondienst)
  - Duur van het werkverband
  - Positie (medewerker, leidinggevend, directeur)
- Subjectieve beleving van het werk:
  - De mate waarin het werk als saai en monotoon of juist afwisselend en creatief wordt ervaren; 1 item: “Geeft u a.u.b. aan of uw werk eerder routinematig en monotoon is of creatief en afwisselend” (item opgesteld door Meerkerk)
  - Privacy ten aanzien van het internetgebruik op de werkplek; 1 item: “Heeft u privacy ten aanzien van uw internetgebruik op uw werkplek?” (item opgesteld door Meerkerk)
  - Arbeidssatisfactie; 1 item uit de index van Quinn en Shepard (Quinn & Shepard, 1974): “Alles overwegend ben ik tevreden over mijn baan”
  - Werkdruk; 5 items (Cronbach’s Alpha 0,82), bijvoorbeeld: “Komt het voor dat u extra hard moet werken om iets af te krijgen?” (zie (Schaufeli & Bakker, 2004) sharing between 10 per cent and 25 per cent of their variances; (2)
  - Werkstress; 3 items (Cronbach’s Alpha 0,81), bijvoorbeeld: “Er is te veel stress in mijn werk” (Garrett & Danziger, 2008)
  - Werkverveling; 1 item uit de ‘Dutch Boredom Scale’ (Reijseger et al., 2013) the current study introduces a brief self-report questionnaire that assesses boredom at work, the Dutch Boredom Scale (DUBS: “Ik verveel me op mijn werk”
  - Autonomie; 3 items (Cronbach’s Alpha 0,79), gebaseerd op de VBBA (van Veldhoven & Meijman, 1994), bijvoorbeeld: “Kunt u zelf bepalen hoe u uw werk uitvoert?”
  - Subjectief ervaren waardering voor het werk van collega’s en van de werkgever, baas of superieuren; 4 items (collega’s: Cronbach’s Alpha 0,86, superieuren: Cronbach’s Alpha 0,89) gebaseerd op (Peeters, Buunk, & Schaufeli, 1995), bijvoorbeeld “Mijn collega’s / superieuren hebben aandacht voor mijn gevoelens en problemen”
  - Werkcommitment; 8 items (Cronbach’s Alpha 0,86), bijvoorbeeld: “De organisatie waar ik werk betekent veel voor mij” (de Gilder, van den Heuvel, & Ellemers, 1997)Ervaren onrechtvaardigheid op het werk (injustice); 9 items (Cronbach’s Alpha 0,90), bijvoorbeeld: “Op mijn werk worden mijn rechten gerespecteerd” (items opgesteld door Meerkerk, zie bijlage voor totale schaal)
- Internetgebruik als (dwangmatige) gewoonte:
  - Compulsief internetgebruik; verkorte versie van de CIUS (Meerkerk, Van Den Eijnden, Vermulst, & Garretsen, 2009): 6 items (Cronbach’s Alpha 0,88), bijvoorbeeld: “Hoe vaak voelt u zich onrustig, gestrest of geïrriteerd wanneer u niet kunt internetten?”
  - Gewoontegedrag; The Self-Report Habit Index (Verplanken & Orbell, 2003) rather than simply past behavioral frequency. In 4 studies, a 12-item index of habit strength (the Self-Report Habit Index, SRHI: 12 items (Cronbach’s Alpha 0,95), bijvoorbeeld: “Internetten voor privédoeleinden (thuis en eventueel op het werk) is iets ... wat ik doe zonder nadenken”

3. Resultaten

Leeswijzer

De resultatensectie is onderverdeeld in zes paragrafen. In de eerste vijf paragrafen komen prevalentiecijfers aan de orde en in de zesde paragraaf de samenhang tussen cyberslacking en de predictorvariabelen. Achtereenvolgens komen de kenmerken van het werk (§3.1), het gebruik van computers en internet op het werk (§3.2), het gebruik van internet op het werk voor privédoeleinden (§3.3), regelgeving ten aanzien van internetgebruik voor privédoeleinden op het werk (§3.4) aspecten van de werkbeleving (§3.5) en factoren (predictoren) die met cyberslacking samenhangen (§3.6) aan de orde. In de paragrafen 3,1 tot en met 3.5 worden telkens de resultaten voor de gehele steekproef gepresenteerd en volgt daarna een bespreking van de (eventuele) verschillen tussen de vier hoofdberoepsgroepen conform de Standaard Beroepsindeling (SBI): Landbouw, bosbouw en visserij, Nijverheid en energie, Commerciële dienstverlening en Niet-commerciële dienstverlening. Bij de interpretatie van de gevonden verschillen dient rekening gehouden te worden met het beperkte aantal respondenten in de steekproef werkzaam in de Landbouw, bosbouw en visserij (n=51).

3.1 Kenmerken van het werk

De overgrote meerderheid van de respondenten in de onderzoekspopulatie (91,8%, n=3946) heeft één betaalde baan. De overige respondenten, die twee of meer betaalde banen hebben, is gevraagd de vragenlijst in te vullen voor de baan waaraan zij de meeste tijd besteden. Wanneer dat gelijk was voor de verschillende banen dan dienden de respondenten uit te gaan van het langst durende dienstverband. Tabel 3 geeft een overzicht van de werksituatie. Een ruime meerderheid is werkzaam in loondienst (79,1%, n=3401), 10,8% (n=465) is werkzaam als zelfstandig ondernemer met of zonder personeel, en de overige 10,1% (n=434) werkt bij de overheid. De man-vrouw verhouding is in alle categorieën tamelijk gelijk, met uitzondering van de categorie ‘Zelfstandig ondernemer met personeel’, waarin ruim twee maal zo veel mannen als vrouwen werkzaam zijn (71,0% vs. 29,0%). Ook de leeftijden verschillen tussen de verschillende werksituatie enigszins; de respondenten werkzaam bij de overheid zijn het oudst (46,4 jaar) en de zelfstandige ondernemers met personeel het jongst (40,2 jaar).

Tabel 3 Werksituatie respondenten

	% (n)	man / vrouw (%)	Gemiddelde leeftijd (jaar)	Landbouw, bosbouw en visserij (%)	Nijverheid en energie (%)	Commerciële dienstverlening (%)	Niet-commerciële dienstverlening (%)
ZZP-er	7,4 (320)	51,3 / 48,8	44,8	23,5	5,9	8,2	6,6
Zelfstandig ondernemer met personeel	3,4 (145)	71,0 / 29,0	40,2	5,9	2,3	5,4	1,4
Werkzaam in loondienst (niet overheid)	79,1 (3401)	47,7 / 53,3	42,4	64,7	88,5	84,5	69,6
Werkzaam bij de overheid	10,1 (434)	52,8 / 47,2	46,4	5,9	3,3	1,9	22,4
Totaal	100 (4300)	49,3 / 50,7	42,9	100	100	100	100

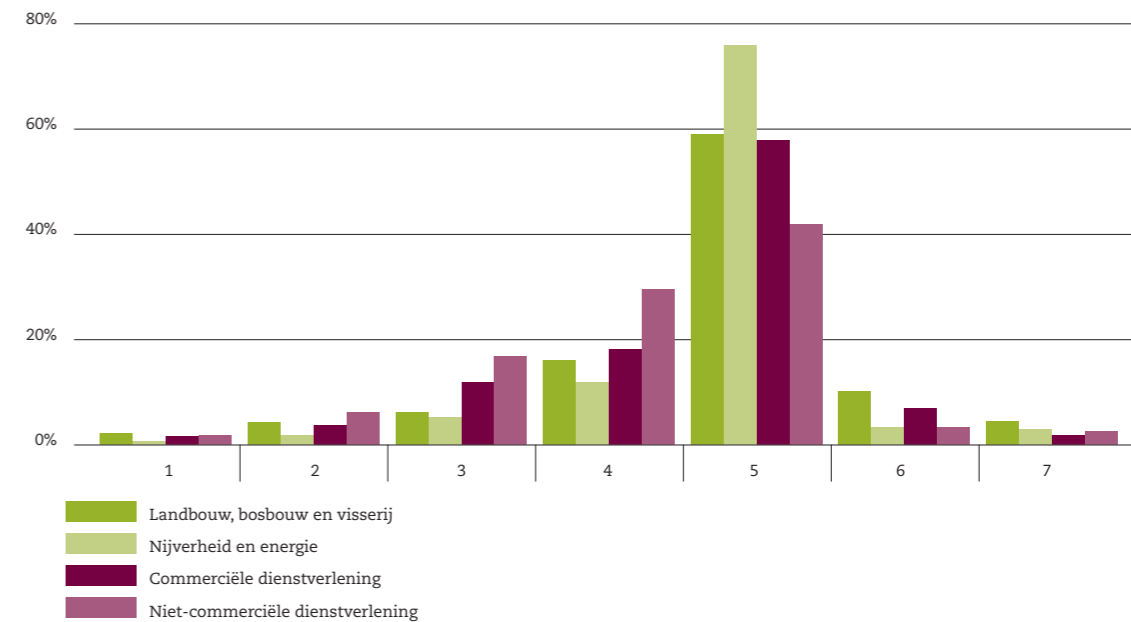
Zoals duidelijk wordt uit Figuur 1 werken de meeste respondenten (54,3%, n=2333) 5 dagen per week. Ongeveer 1 op de 5 respondenten (21,4%, n=920) werkt 4 dagen per week en ongeveer 1 op de 8 (12,4%, n=534) werkt 3 dagen per week. Er zijn hierbij verschillen naar werksituatie; zelfstandige ondernemers met of zonder personeel werken vaker 6 of 7 dagen en werknemers in loondienst werken vaker 4 of 5 dagen. Ook naar geslacht zijn er verschillen; vrouwen werken vaker 1, 2, 3 of 4 dagen en mannen vaker 5, 6 of 7 dagen.

De meeste respondenten werken 40 uur per week (modus=40). Gemiddeld werken de respondenten 31,4 uur per week (s.d. 12,1). De verdeling is tamelijk scheef (Figuur 2): relatief veel mensen werken 20 tot 40 uur per week en relatief weinig mensen werken meer dan 40 uur per week. Ook zijn er verschillen naar de aard van het dienstverband; zelfstandige ondernemers met personeel werken gemiddeld per week het langst (41,1 uur; $F=33,4$, $p<,001$), de andere groepen werken 31 à 32 uur per week. Ook werken mannen langer dan vrouwen (resp. 36,5 vs. 26,6 uur/week; $F=860,7$, $p<,001$).

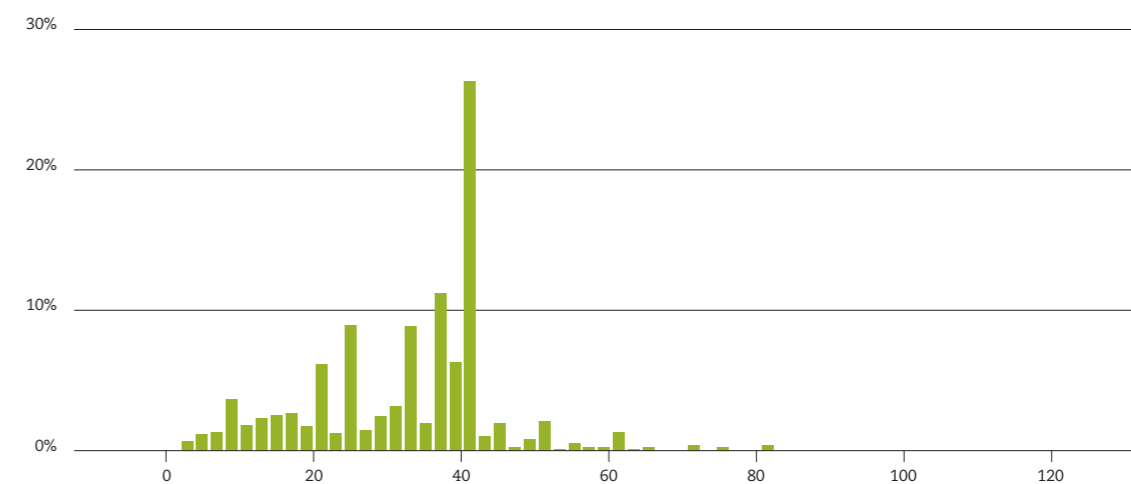
Ook de lengte van het dienstverband is scheef verdeeld. Gemiddeld werken de respondenten 127,9 maanden (ca. 10 jaar) bij hun huidige werkgever, er zijn echter (uiteraard) veel meer mensen met een relatief kort dienstverband dan mensen met een lang dienstverband (zie Figuur 3). Het dienstverband van mannen is gemiddeld langer dan dat van vrouwen (147,7 vs. 109,4 maanden; $F=94,2$, $p<,001$).

Tot slot zijn de meeste respondenten (73,4%, n=3156) werknemer, 19,0% (n=817) geeft (ook) leiding en 7,6% is (n=327) directeur. In deze laatste categorieën vallen voornamelijk de zelfstandige ondernemers en de ZZP-ers. De man-vrouw verdeling is wederom scheef; bij de werknemers is 57,4% vrouw en bij de leidinggevenden en directeurs respectievelijk 29,9% en 39,1% ($Chi^2=215,2$, $p<,001$).

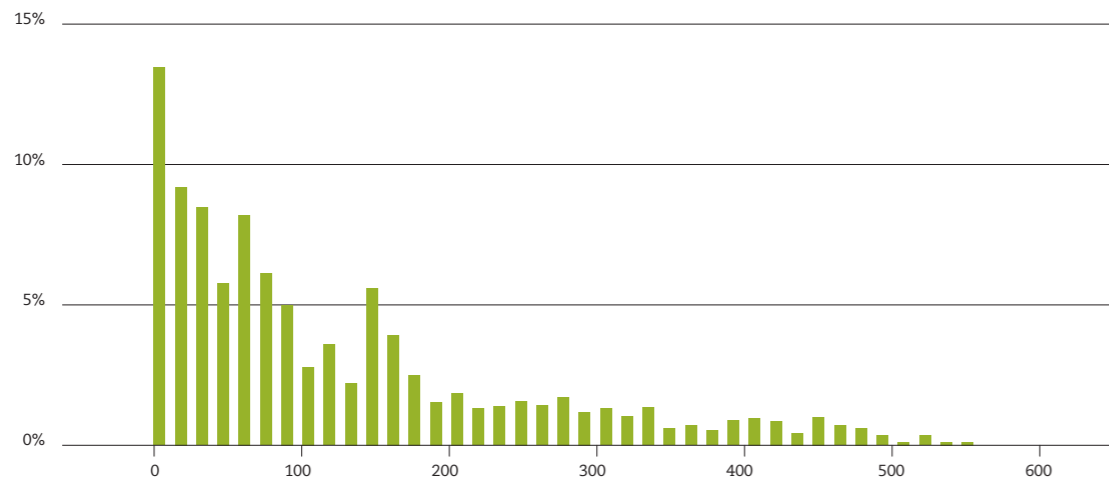
Figuur 1 Aantal dagen werk per week per hoofdberoepsgroep

Figuur 2 Aantal uren werk per week

Figuur 3 Lengte huidige dienstverband in maanden

Verschillen tussen hoofdberoepsgroepen

Er zijn verschillen in de kenmerken van het werk tussen de verschillende hoofdberoepsgroepen. De respondenten werkzaam in de Nijverheid en energie hebben iets minder vaker twee of meer banen: 4,5% (n=29) vs. tussen de 8,2% (n=160; Commerciële dienstverlening) en 11,8% (n=6; Landbouw, bosbouw en visserij) voor de overige hoofdberoepsgroepen. Ook wat betreft de werksituatie zijn er verschillen (Tabel 3). Binnen de hoofdberoepsgroep Landbouw, bosbouw en visserij zijn relatief veel ZZP-ers (23,5%, n=12) vergeleken met de overige hoofdberoepsgroepen waar tussen de 5,9% (n=38; Nijverheid en energie) en 8,2% (n=160; Commerciële dienstverlening) ZZP-er is. Verder zijn er in de Niet-commerciële dienstverlening relatief veel mensen werkzaam bij de overheid (22,4% (n=373) vs. tussen de 1,9% (n=37) bij Commerciële dienstverlening en 5,9% (n=3) bij Landbouw, bosbouw en visserij). Ook zijn er verschillen tussen de hoofdberoepsgroepen wat betreft de lengte van het dienstverband. Het dienstverband van de mensen werkzaam in de Nijverheid en energie is het langst (148,7 maanden) en in de Commerciële dienstverlening het kortst (109,4 maanden). Tot slot werken de respondenten werkzaam in de Nijverheid en energie het meeste aantal dagen per week (Figuur 1), namelijk 4,8 en het meeste aantal uren per week (36,1). Respondenten werkzaam in de Niet-commerciële dienstverlening werken het minste aantal dagen (4,2) en het minste aantal uren (27,5) per week.

3.2 Gebruik van internet op het werk

Ruim driekwart van de respondenten (76,8%, n=3304) maakt op zijn werk wel eens gebruik van een computer (desktop pc, laptop, iPad of tablet) en een ruime meerderheid van de respondenten (84,5%, n=3632) heeft toegang tot het internet (Tabel 4). Bijna de helft van de respondenten (46,7%, n=2010) heeft volledig vrije toegang tot internet via de eigen werkcomputer en 22,7% (n=976) heeft wel toegang via de eigen werkcomputer maar daarbij zijn bepaalde sites en/of programma's geblokkeerd. Verder heeft 10,8% (n=466) toegang tot internet via een smartphone en 4,2% (n=180) op een andere wijze. De resterende 15,5% (n=668) heeft geen toegang tot internet op het werk (Tabel 4).

Mannen maken iets vaker gebruik van een computer op hun werk dan vrouwen (resp. 79,7% vs. 74,1%; $\chi^2=18,6$, $p<,001$) en hebben iets vaker volledige vrije toegang (resp. 48,5% vs. 45,1%) tot het internet dan vrouwen. Vrouwen hebben iets vaker geen toegang (resp. 17,7% vs. 13,3%; $\chi^2=16,5$, $p=,002$) tot internet op het werk, de verschillen zijn echter klein.

Het gebruik van internet voor werkgerelateerde toepassingen is zeer gangbaar. De meeste respondenten, iets meer dan de helft (54,2%, n=2332), maakt (bijna) elke dag of meerdere keren per dag gebruik van het internet voor hun werk (Figuur 4). Ongeveer een kwart (24,9%, n=1069) hooguit enkele keren per week en de resterende 20,9% (n=899) geeft aan nooit internet voor het werk te gebruiken. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn niet groot; vrouwen maken wat vaker nooit gebruik van internet voor hun werk (resp. 24,0% vs. 17,7%) en mannen maken iets vaker (bijna) elke dag of meerdere keren per dag gebruik van het internet voor hun werk (58,4% vs. 50,2%; $\chi^2=38,1$, $p<,001$).

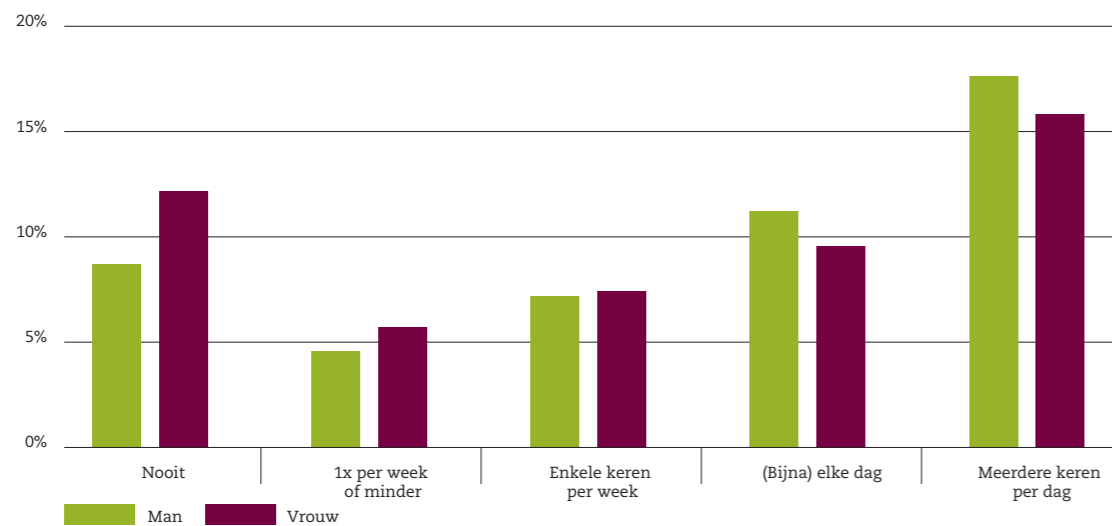
Verschillen tussen hoofdberoepsgroepen

Hoewel voor alle hoofdberoepsgroepen geldt dat de meerderheid van de respondenten op het werk wel eens gebruik maakt van een computer, bestaan er wel verschillen tussen de vier hoofdberoepsgroepen. De respondenten werkzaam in de Commerciële dienstverlening geven het vaakst aan gebruik te maken van een computer op hun werk (79,3%, n=1540) en respondenten werkzaam in de Landbouw, bosbouw en visserij het minst vaak (59,9%, n=29). Voor het hebben van toegang tot internet op het werk geldt ongeveer het zelfde; respondenten werkzaam in de Landbouw, bosbouw en visserij hebben het vaakst geen toegang tot internet (21,6%, n=11) en respondenten werkzaam in de Commerciële dienstverlening hebben het minst vaak geen toegang tot internet (14,0%, n=272). De bovenstaande verschillen komen ook tot uiting in de verschillen tussen de hoofdberoepsgroepen wat betreft de proportie frequente internetgebruikers. Relatief weinig respondenten werkzaam in de Landbouw, bosbouw en visserij (37,3%, n=19) maken frequent (minimaal eens per dag) gebruik van internet op het werk en relatief veel respondenten werkzaam in de Commerciële dienstverlening (60,0%, n=1166) maken frequent gebruik van internet op het werk (Tabel 4).

Tabel 4 Toegang tot en gebruik van internet op het werk (%) per hoofdberoepsgroep

	Landbouw, bosbouw en visserij	Nijverheid en energie	Commerciële dienstverlening	Niet-commerciële dienstverlening	Totaal (man / vrouw)
Ja, ik heb volledig vrije toegang op mijn werkcomputer (desktop pc, laptop, iPad of tablet)	49,0	42,4	49,9	44,6	46,7 (48,5 / 45,1)
Ja, ik heb toegang op mijn werkcomputer maar bepaalde sites en/of programma's zijn geblokkeerd	7,8	22,6	20,4	25,9	22,7 (23,2 / 22,2)
Ja, maar alleen via mijn smartphone	17,6	12,0	12,0	8,5	10,8 (10,8 / 10,9)
Ja, op een andere manier	3,9	4,2	3,7	4,8	4,2 (4,2 / 4,2)
Nee, ik heb geen toegang tot internet op mijn werk	21,6	17,8	14,0	16,3	15,5 (13,3 / 17,7)
Frequent gebruik internet op het werk	37,3	48,7	60,0	50,1	54,2 (58,4 / 50,2)

Figuur 4 Frequentie van het gebruik van internet op het werk

3.3 Gebruik van internet voor privé toepassingen (cyberslacking)

3.3.1 Prevalentie

De eerste onderzoeksvraag richt zich op het vóórkomen van cyberslacking binnen de Nederlandse beroepsbevolking. Daartoe is de respondenten die op één of andere wijze toegang tot het internet op hun werk hebben (84,5% van alle respondenten, n=3632; Tabel 4), gevraagd hoe vaak zij verschillende internettoepassingen voor privédoeleinden tijdens werktijd gebruiken. Tabel 5 geeft een overzicht van het gebruik van de toepassingen onder de mensen die hadden aangegeven toegang tot internet op hun werk te hebben.

De resultaten maken duidelijk dat vooral aan enerzijds email en sociale media en anderzijds informatie en nieuws door een relatief groot gedeelte van de respondenten minstens één maal per dag tijd wordt besteed. Ruim een kwart van de respondenten (26,2%, n=952) maakt meerdere keren per dag gebruik van sociale media tijdens werktijd. Een beperkt deel van de respondenten (6,3%, n=229; niet zichtbaar in tabel) houdt zich zeer frequent (minstens elk uur) met sociale media bezig. Ook gebruiken relatief veel respondenten (18,4%, n=667) meerdere keren per dag het internet om zich te informeren, bijvoorbeeld om online de krant te lezen of het weerbericht te bekijken. Het deel van de respondenten dat hier zeer frequent (minstens elk uur) tijd aan besteedt is kleiner (2,4%, n=88; niet zichtbaar in tabel). Aan de overige toepassingen besteden nog minder respondenten (ca. 1% of minder) zeer frequent (minstens elk uur) tijd.

Daarmee lijken de belangrijkste privéttoepassing tijdens werktijd te zijn genoemd; aan email en sociale media en informatie en nieuws besteden respectievelijk 67,3% en 72,8% van de respondenten met internettoegang op het werk ooit wel eens tijd op het werk. Aan alle andere internettoepassingen wordt door een meerderheid van

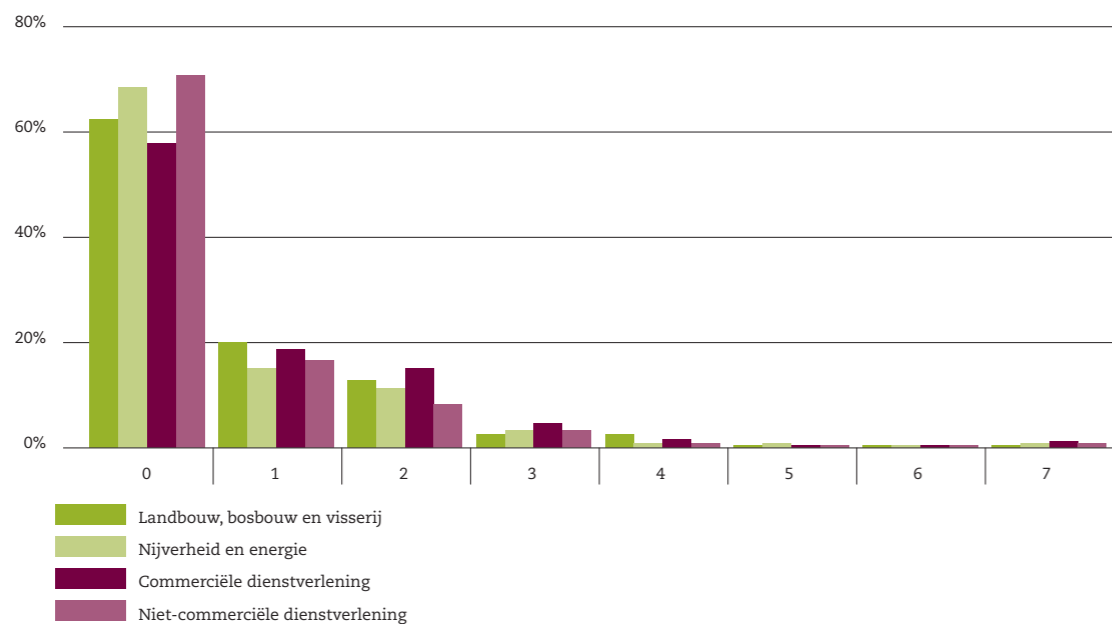
de respondenten nooit tijd besteed. Dat neemt echter niet weg dat ongeveer één op de zeven respondenten (13,6%, n=495) minstens één keer per dag op het werk wat op het internet rond surft en ongeveer één op de negen respondenten (11,2%, n=407) minstens één keer per dag een spelletje speelt tijdens werktijd. Verder besteedt een relatief groot deel (51,8%, n=1883) van de respondenten onder werktijd wel eens tijd aan het regelen van privé zaken. Tot slot besteedt een klein deel van de respondenten onder werktijd tijd wel eens tijd aan online erotiek (11,1%, n=402) en online gokken (9,3%, n=338). Een kleine minderheid van respectievelijk 5,1% (n=185) en 4,9% (n=179) besteedt aan deze toepassingen minimaal eens per dag tijd.

Tabel 5 Frequentie gebruik van internet voor privé toepassingen tijdens werktijd (%)

Applicatie: gebruik internet voor...	Nooit (man / vrouw)	Minder dan dagelijks maar niet nooit (man / vrouw)	Eens per dag (man / vrouw)	Meerdere keren per dag (man / vrouw)
Email en sociale media	32,7 (29,2 / 36,1)	26,9 (26,8 / 27,0)	14,2 (15,4 / 13,0)	26,2 (28,5 / 23,8)
Informatie en nieuws	27,2 (18,7 / 35,9)	34,7 (34,5 / 34,9)	19,8 (22,4 / 17,1)	18,4 (24,4 / 12,2)
Spelletjes (games)	73,8 (69,6 / 78,0)	15,0 (17,0 / 13,0)	5,8 (7,2 / 4,2)	5,5 (6,2 / 4,7)
Amusement en vermaak	65,7 (58,0 / 73,5)	20,7 (25,1 / 16,3)	7,4 (9,3 / 5,5)	6,2 (7,7 / 4,7)
Online erotiek	88,9 (82,2 / 95,8)	6,0 (9,6 / 2,3)	2,9 (4,6 / 1,1)	2,2 (3,6 / 0,8)
Gokken	90,7 (85,3 / 96,2)	4,4 (7,0 / 1,7)	2,3 (3,4 / 1,3)	2,6 (4,2 / 0,9)
Regelen van privé zaken	48,2 (41,1 / 55,4)	42,6 (46,1 / 39,0)	5,1 (6,5 / 3,7)	4,2 (6,4 / 1,9)

Hoewel de meerderheid van de respondenten (64,6%, n=2348) met internettoegang op het werk aangeeft nooit een internettoepassing voor privé zaken meerdere keren per dag te gebruiken, geeft een substantieel deel aan dat wel te doen: 17,5 procent (n=634) gebruikt één toepassing meerdere keren per dag, en 11,8 procent (n=430) twee toepassingen; 6,1 procent (n=220) geeft zelfs aan aan drie of meer toepassingen meerdere keren per dag tijd te besteden (Figuur 5).

Figuur 5 Verdeling aantal internettoepassingen meerdere keren per dag naar hoofdberoepsgroep

3.3.2 Leeftijds- en sekseverschillen

Er blijken wat cyberslacking betreft, duidelijke verschillen te bestaan tussen mannelijke en vrouwelijke respondenten; mannen houden zich met alle vormen van cyberslacking frequenter bezig dan vrouwen (Tabel 5). Zo geeft 24,4% (n=448) van de mannen aan zich meerdere keren per dag online te informeren tegen 12,2% (n=219) van de vrouwen. Ook besteedt 16,9% (n=311) van de mannen minstens dagelijks tijd aan amusement en weblogs, tegen 10,2% (n=184) van de vrouwen, speelt 13,4% (n=246) van de mannen minstens dagelijks online een spelletje tegen 9,0% (n=161) van de vrouwen, besteedt 8,2% (n=151) van de mannen minstens dagelijks tijd aan online erotiek tegen 1,9% (n=34) van de vrouwen, en geeft 7,6% (n=140) van de mannen aan minstens dagelijks online een gokje te wagen tegen 2,2% (n=39) van de vrouwen. Niet uitgesloten kan worden dat de verschillen tussen mannen en vrouwen (deels) verklaard kunnen worden doordat mannen gemiddeld meer dagen per week werken dan vrouwen (4,8 vs. 4,1 dagen per week, $F=626,8$, $p<,000$) en daarmee ook vaker gelegenheid hebben om te cyberslacken.

Ook naar leeftijd blijken er verschillen te zijn in de frequentie van cyberslacking. De frequentie van cyberslacking blijkt hoger te zijn onder jongere respondenten. Van alle respondenten (Tabel 5) gaf 26,2% aan meerdere keren per dag gebruik te maken van sociale media tijdens werktijd. Zoals te zien is in Tabel 6 zijn er dat in de leeftijdscategorie 18-24 jaar meer (33,2%) en in de leeftijdscategorie 55-65 jaar minder (18,8%). De andere applicaties laten een zelfde beeld zien. Tabel 6 laat verder zien dat in alle leeftijdscategorieën mannen vaker dan vrouwen frequent (meerdere keren per dag) gebruik maken van alle internet toepassingen, met uitzondering van email en sociale media waarvan in de leeftijd van 18-34 jaar praktisch evenveel mannen als vrouwen

frequent gebruik maken. Tot slot maakt Tabel 6 duidelijk dat andere vormen van cyberslacking dan Email en sociale media en Informatie en nieuws bij de oudere respondenten slechts sporadisch voorkomen.

De hoeveelheid tijd die met cyberslacking gemoeid is varieert sterk en bedraagt gemiddeld 52 minuten per dag (s.d. 80,1). Mannen besteden gemiddeld meer tijd aan cyberslacking dan vrouwen (resp. 62 minuten/dag en 43 minuten/dag) en jongeren besteden gemiddeld meer tijd aan cyberslacking dan ouderen (onderaan Tabel 6). De verdeling is zeer scheef zoals blijkt uit figuur 6; bijna twee derde van de respondenten (63,8%) besteedt maximaal 30 minuten per dag aan cyberslacking.

3.3.3 Offline tijd aan privé zaken tijdens werktijd

Naast online besteden respondenten ook offline tijd aan privé zaken tijdens werktijd, bijvoorbeeld door te bellen voor privé aangelegenheden, even een boodschap doen of anderszins. Gemiddeld bedraagt de hoeveelheid tijd die hiermee gemoeid is 27 minuten per dag (s.d. 59,6) waarbij ook hier de verdeling zeer scheef is en wederom mannen meer tijd besteden dan vrouwen (resp. 34 minuten/dag en 21 minuten/dag). Ook besteden jongere respondenten meer tijd offline aan privé zaken dan oudere respondenten: respectievelijk gemiddeld 61 minuten/dag voor de leeftijdscategorie 18-24 jaar en 17 minuten/dag voor de leeftijdscategorie 55-65 jaar (onderaan Tabel 6). Gemiddeld besteden de respondenten meer tijd online aan privé zaken dan offline.

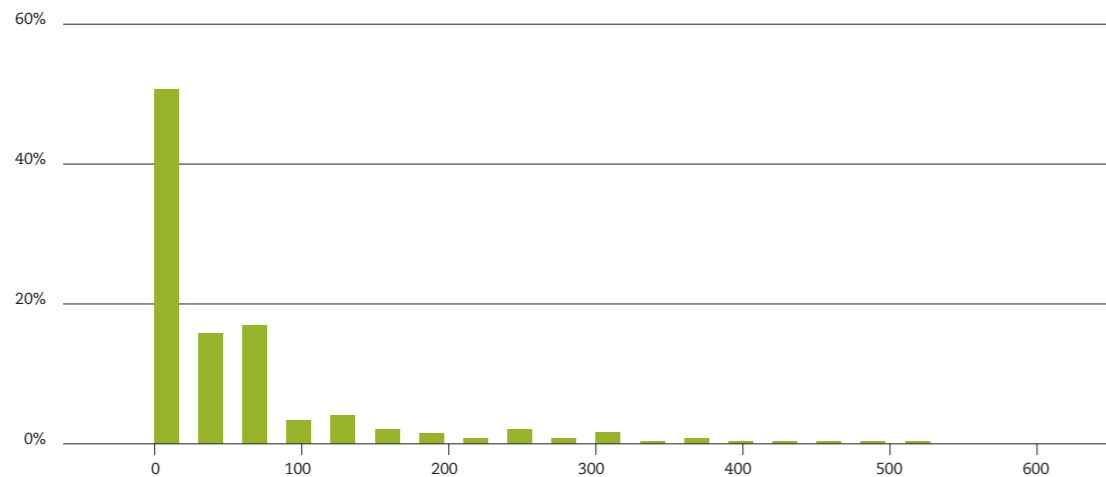
Tabel 6 Frequentie meerdere keren per dag gebruik van internet voor privétoepassingen tijdens werktijd naar leeftijd en geslacht (%)

Applicatie: gebruik internet voor...	18-24 jaar (man / vrouw)	25-34 jaar (man / vrouw)	35-44 jaar (man / vrouw)	45-54 jaar (man / vrouw)	55-65 jaar (man / vrouw)
Email en sociale media	33,2 (31,9 / 34,2)	32,8 (33,6 / 31,9)	26,9 (31,9 / 22,1)	23,4 (26,3 / 20,1)	18,8 (21,6 / 15,6)
Informatie en nieuws	18,2 (26,3 / 12,6)	21,4 (28,1 / 14,6)	19,9 (27,0 / 13,0)	18,4 (24,3 / 11,5)	13,8 (17,8 / 9,4)
Spelletjes (games)	12,5 (17,5 / 9,1)	8,7 (9,3 / 8,1)	4,8 (5,6 / 4,0)	3,2 (4,0 / 2,3)	2,0 (1,9 / 2,2)
Amusement en vermaak	12,8 (18,8 / 8,7)	9,7 (12,3 / 7,0)	6,0 (7,0 / 5,1)	4,2 (4,9 / 3,4)	2,2 (3,1 / 1,1)
Online erotiek	7,4 (13,1 / 3,5)	3,7 (6,0 / 1,4)	1,4 (2,7 / 0,2)	0,8 (1,3 / 0,3)	0,6 (1,2 / 0)
Gokken	7,2 (14,4 / 2,2)	4,7 (7,1 / 2,2)	1,9 (3,6 / 0,2)	1,0 (1,3 / 0,5)	0,9 (1,7 / 0)
Regelen van privé zaken	12,3 (24,4 / 3,9)	6,1 (8,2 / 3,9)	3,2 (5,2 / 1,3)	1,8 (2,9 / 0,5)	1,9 (2,9 / 0,8)
Tijd besteed aan cyberslacking (minuten/dag)	91 (130 / 66)	75 (87 / 61)	44 (58 / 31)	42 (45 / 38)	34 (38 / 31)
Offline tijd aan privé zaken tijdens werktijd (minuten/dag)	61 (98 / 37)	40 (48 / 32)	23 (31 / 15)	17 (20 / 14)	17 (18 / 15)

Bij elkaar opgeteld besteden de respondenten gemiddeld 78 minuten per dag (s.d. 122.1) aan privé zaken (online + offline) waarbij de verdeling scheef is: 51,5% besteedt maximaal 30 minuten en 77,3% maximaal anderhalf uur aan privé zaken (online + offline) tijdens werktijd. Online en offline tijd besteden aan privé zaken hangen duidelijk samen zoals blijkt uit de correlatie tussen beide maten (Pearson $r=0,58$).

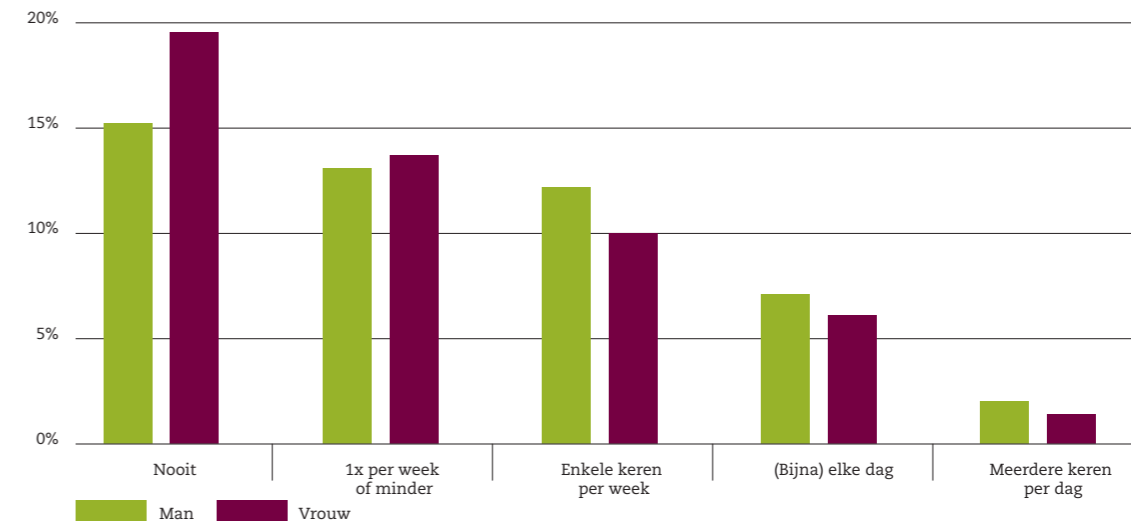
Figuur 6 Verdeling hoeveelheid tijd per dag besteed aan cyberslacking (min./dag)

3.3.4 Tijdsbesteding aan werk in privé tijd

Veel respondenten zijn ook in hun vrije tijd met hun werk bezig. Figuur 7 maakt duidelijk dat weliswaar een grote groep respondenten (34,6%, $n=1486$) aangeeft nooit met het werk bezig te zijn in hun vrije tijd, maar ook dat 38,6% ($n=1661$) minstens enkele keren per week 's avonds of in het weekend thuis (over)werkt, buiten werktijd werk email checkt, of andere dingen doet voor het werk in de vrije tijd. Gemiddeld besteden de respondenten 108,9 minuten per week (s.d. 288,4) aan hun werk tijdens hun vrije tijd. Ook hier is de verdeling echter zeer scheef en besteedt de helft van de respondenten niet meer dan een half uur aan hun werk in hun vrije tijd (Mediaan=30 minuten/week).

Figuur 7 Frequentie van tijd besteed aan werk in de vrije tijd

Vergeleken met de hoeveelheid tijd besteed aan online en offline privétoepassingen tijdens het werk (78,0 minuten per dag, wat overeenkomt met 362,5 minuten per werkweek) wordt er relatief weinig gewerkt in de vrije tijd (108,9 minuten per week). Uit de lage correlatie (Pearson $r=0,15$) tussen de hoeveelheid tijd per week besteed aan privédoeleinden tijdens het werk en de hoeveelheid tijd per week besteed aan werk in de privésituatie, blijkt bovendien dat er maar beperkt gesproken kan worden van compensatie.

Wanneer naar verschillen tussen hoofdberoepsgroepen wordt gekeken (Tabel 7), blijkt dat voor alle groepen geldt dat meer tijd aan privéaangelegenheden tijdens het werk wordt besteed dan tijd aan werk in de vrije tijd, maar dat het verschil relatief gering is in de groep Niet-commerciële dienstverlening en relatief groot in de groep Commerciële dienstverlening. Het verschil is het grootst in de hoofdberoepsgroep Landbouw, bosbouw en visserij maar hier staat de grote standaard deviatie en het kleine aantal respondenten een betrouwbare vergelijking in de weg. Overigens zouden de verschillen mogelijk (mede) verklaard kunnen worden door verschillen in het soort werk; iemand met kantoorwerk kan dat werk makkelijker mee naar huis nemen dan bijvoorbeeld iemand werkzaam in de bouw.

3.3.5 Prevalentie cyberslacking per branche

In deze paragraaf komen de verschillen in prevalentie van cyberslacking per hoofdberoepsgroep aan de orde. Tabel 7 geeft het percentage frequente (meerdere keren per dag) gebruikers van de verschillende applicaties voor de vier hoofdberoepsgroepen weer. Voor deze analyses zijn enkel de respondenten met internettoegang meegenomen. Het aantal respondenten in de hoofdberoepsgroep Landbouw, bosbouw en visserij is gering ($n=40$) wat de betrouwbaarheid van de uitkomsten van deze beroepsgroep beperkt. Uitkomsten in cellen met minder dan 5 respondenten worden niet weergegeven.

Tabel 7 Cyberslacking per hoofdberoepsgroep: % meerdere keren per dag

Applicatie: gebruik internet voor...	Landbouw, bos- bouw en visserij*	Nijverheid en energie	Commerciële dienstverlening	Niet-commerciële dienstverlening	Totaal
Email sociale media	22,5	21,8	31,6	21,5	26,2
Informatie & nieuws	17,5	17,5	23,1	13,0	18,4
Spelletjes	-	5,7	6,6	4,0	5,5
Amusement	-	4,6	7,8	4,9	6,2
Online erotiek	-	2,3	2,7	1,6	2,2
Gokken	-	3,0	3,1	1,8	2,6
Regelen privézaken	-	4,2	5,7	2,4	4,2
Min./dag (mediaan) (s.d.)	114,2 (60,0) (144,0)	47,4 (20,0) (69,3)	60,2 (30,0) (86,8)	43,2 (15,0) (71,1)	52,4 (20,0) (80,1)
Tijd privé tijdens werk minus tijd werk in vrije tijd (min./week) (s.d.) (n)	745,6 (1113,2) (38)	248,5 (553,6) (516)	289,0 (691,4) (1623)	194,1 (533,8) (1368)	251,4 (625,1) (3545)

*Het geringe aantal respondenten beperkt de betrouwbaarheid van de uitkomsten in deze kolom. Cellen met minder dan 5 respondenten worden niet weergegeven

De resultaten laten enkele verschillen tussen de hoofdberoepsgroepen zien; vooral binnen de hoofdberoepsgroep Commerciële dienstverlening lijkt frequent (meerdere keren per dag) cyberslacking relatief vaak voor te komen, met name in de vorm van Email en sociale media en Informatie & nieuws. Ook de hoeveelheid tijd per dag gespendeerd aan cyberslacking lijkt in de hoofdberoepsgroep Commerciële dienstverlening relatief hoog te zijn. Het zelfde beeld blijkt uit Figuur 5; binnen de hoofdberoepsgroep Commerciële dienstverlening lijken meer respondenten meerdere internettoepassingen voor privézaken meermaals per dag gebruiken dan binnen de andere hoofdberoepsgroepen. Binnen de hoofdberoepsgroep Niet-commerciële dienstverlening daarentegen lijkt relatief weinig aan cyberslacking te worden gedaan.

De verschillen in cyberslacking per hoofdberoepsgroep (Tabel 7) zouden (deels) verklaard kunnen worden door verschillen in internetbeschikbaarheid tussen de hoofdberoepsgroepen. Tabel 4 toont deze verschillen: van de respondenten werkzaam in de hoofdberoepsgroepen Commerciële dienstverlening en Niet-commerciële dienstverlening hebben relatief veel respondenten vrije of beperkte toegang tot internet op het werk: respectievelijk 70,3% en 70,5% tegen 56,8% en 65,0% voor respectievelijk Landbouw, bosbouw en visserij en Nijverheid en energie. Dit zou het relatief hoge voorkomen van cyberslacking binnen de hoofdberoepsgroep Commerciële dienstverlening (mede) kunnen verklaren maar ligt niet in lijn met het relatief lage voorkomen van cyberslacking binnen de hoofdberoepsgroep Niet-commerciële dienstverlening.

3.4 Regelgeving ten aanzien van internetgebruik voor privédoeleinden op het werk

Tabel 8 geeft de bevindingen weer ten aanzien van regels voor het gebruik van internet voor privédoeleinden op het werk zoals deze eventueel zijn ingesteld door de werkgever. Meer dan de helft van de respondenten (55,1%) geeft aan dat er binnen zijn of haar werk door de werkgever regels zijn opgesteld. 5,2% geeft aan dat er wel regels zijn opgesteld maar dat deze bij hem of haar niet bekend zijn en een ongeveer een kwart van de respondenten (24,2%) geeft aan dat er op zijn of haar werk geen sprake is van regels ten aanzien van het privé internetgebruik. Bij iets minder dan de helft van de respondenten die aangaven dat er richtlijnen geformuleerd zijn en deze richtlijnen ook kennen (43,3%), volgen er sancties wanneer men zich niet aan de regels houdt. Een ongeveer even grote groep (39,3%) weet niet of er sancties volgen op het niet naleven van de richtlijnen. Iets minder dan één vijfde van de respondenten geeft aan dat het internetgebruik op het werk gecontroleerd wordt en ongeveer een derde van de respondenten (34,1%) geeft aan niet te weten of het internetgebruik gecontroleerd wordt. Er lijken geen grote verschillen te zijn tussen de hoofdberoepsgroepen wat betreft regelgeving, controle en sanctionering. De percentages voor de hoofdberoepsgroep Landbouw bosbouw en visserij lijken wel iets af te wijken maar door het relatief kleine aantal respondenten is hierover wederom geen betrouwbare uitspraak te doen.

Tabel 8 Regelgeving ten aanzien van internetgebruik voor privédoeleinden op het werk

Regelgeving	Landbouw, bos- bouw en visserij	Nijverheid en energie	Commerciële dienst- verlening	Niet-commerciële dienst- verlening	Totaal
Regels opgesteld en bekend bij respondent	64,0	57,0	56,5	52,7	55,1
Regels opgesteld maar niet bekend bij respondent	0	5,4	4,7	5,9	5,2
Geen regels opgesteld	24,0	24,6	27,0	21,0	24,2
Respondent weet niet of regels zijn opgesteld	12,0	12,9	11,9	20,4	15,5
Sancties bij overtreding richtlijn	18,8	49,8	42,6	42,2	43,3
Weet van geen sancties	56,3	31,9	38,3	43,1	39,3
Controle op internetgebruik	11,8	19,8	17,8	19,1	18,5
Weet van geen controle	29,4	38,2	29,7	37,7	34,1

3.5 Werkbeleving

In het huidige onderzoek zijn verschillende aspecten van de werkbeleving onderzocht. Tabel 9 geeft een overzicht van de verschillende indicatoren, uitgesplitst naar hoofdberoepsgroep. De verschillen in werkbeleving tussen de hoofdberoepsgroepen lijken klein en inhoudelijk weinig betekenisvol. Respondenten werkzaam in de commerciële dienstverlening lijken iets meer en respondenten werkzaam in de niet-commerciële dienstverlening iets minder positieve effecten van privé internetgebruik te beleven. Werkverveling lijkt iets meer te worden ervaren door respondenten werkzaam in de niet-commerciële dienstverlening.

Tabel 9 Aspecten van de werkbeleving per hoofdberoepsgroep

Aspecten van de werkbeleving	Landbouw, bosbouw en visserij	Nijverheid en energie	Commerciële dienstverlening	Niet-commerciële dienstverlening	Totaal
Arbeidssatisfactie	5,39	5,37	5,28	5,47	5,37
Werkdruk	15,18	15,64	15,98	15,91	15,89
Job stress	7,16	7,41	7,64	7,78	7,66
Werkverveling	4,00	4,07	4,05	4,27	4,14
Autonomie	10,22	10,72	10,71	10,73	10,72
Waardering collega's	13,25	13,36	13,49	13,80	13,59
Waardering werkgever*	13,19	12,05	12,31	12,20	12,24
Werkcommitment	28,16	26,49	26,74	26,71	26,71
Onrechtvaardigheid	33,64	31,46	31,37	31,77	31,56
Schaal positieve effecten privé internetgebruik	21,53	23,55	25,42	21,66	23,66
Taakprestatie	17,06	18,26	18,40	18,22	18,29
Contextuele prestatie	23,53	24,55	24,94	24,20	24,58
Contraproductief gedrag	9,78	10,17	10,47	9,98	10,23
Compulsief internetgebruik	10,55	10,50	10,66	9,96	10,36
Internetgebruik als gewoontegedrag*	30,02	30,53	32,52	30,71	31,49

*ZZP'ers met of zonder personeel en directeuren uitgezonderd

3.6 Samenhang tussen cyberslacking en werkgerelateerde factoren

3.6.1 Correlaties

Uit verkennende correlatieve analyses (Pearson r) wordt duidelijk waar cyberslacking mee samenhangt. Als maat voor cyberslacking zijn twee indicatoren beschikbaar: de somscore op de zeven vragen naar de frequentie van voorkomen van de zeven vormen van cyberslacking (Email en sociale media, Informatie & nieuws, etc.) en het antwoord op de vraag naar de totale hoeveelheid tijd besteed per dag op het werk aan internetgebruik voor privédoeleinden. Uit Tabel 10 blijkt dat de sterkste samenhangen gevonden worden bij Cyberslacking als de som van de frequenties van de afzonderlijke vormen van cyberslacking.

Tabel 10 Samenhang tussen cyberslacking en werkgerelateerde factoren (Pearson r)

	Cyberslacking Frequentie	Cyberslacking Minuten per werkdag
Cyberslacking Frequenties	1	
Cyberslacking Minuten per werkdag	,483	1
<i>Demografische variabelen</i>		
Leeftijd	-,291	-,224
Opleiding	,068	-,033
<i>Aspecten van het werk</i>		
Aantal dagen werk per week	,167	,091
Aantal uur werk per week	,167	,084
Lengte dienstverband	-,140	-,121
Routinematig of afwisselend werk	-,054	-,076
Weinig of veel privacy t.a.v. internetgebruik	,194	,116
Frequentie werk in vrije tijd	,163	,068
Tijd besteed aan werk in vrije tijd	,131	,131
Tijd met toegang internet op het werk	,094	n.s.
Frequentie gebruik internet op het werk	,146	n.s.
Tijd offline voor privé zaken tijdens werk	,426	,578
<i>Subjectieve beleving van het werk</i>		
Arbeidssatisfactie	n.s.	n.s.
Werkdruk	-,104	-,160
Werkstress	n.s.	n.s.
Werkverveling	-,206	-,224
Autonomie	,062	n.s.
Waardering collega's	n.s.	-,088
Waardering superieur	,078	n.s.
Werk commitment	n.s.	n.s.
Onrechtvaardigheid	n.s.	-,086
<i>Beleving internetgebruik</i>		
Subjectieve positieve gevolgen cyberslacking	,418	,280
Schuldig voelen vanwege cyberslacking	,300	,211
Storen aan cyberslacking collega's	n.s.	n.s.
Regels t.a.v. cyberslacking redelijk vinden	,247	,192
Regels t.a.v. cyberslacking nodig vinden	,223	,181
Regels t.a.v. cyberslacking streng vinden	n.s.	n.s.
Compulsief internetgebruik	,386	,275
Internet als gewoonte	,269	,169
<i>Werkprestatie</i>		
Taakprestatie	n.s.	n.s.
Contextuele prestatie	,096	n.s.
Contraproductief gedrag	,245	,165

Tabel 10 laat ook zien dat er enkel zwakke correlaties gevonden worden tussen cyberslacking en aspecten van het werk of de respondent. Van de demografische variabelen hangt alleen leeftijd samen met cyberslacking (Pearson $r = -,291$; hoe ouder hoe minder cyberslacking). Opleiding hangt niet met cyberslacking samen. Van de aspecten van het werk hangt alleen de hoeveelheid tijd besteed aan privé zaken offline samen met cyberslacking (Pearson $r = ,426$; hoe meer tijd offline hoe meer tijd online). Een zeer zwak verband werd gevonden tussen cyberslacking en contra-productief gedrag (Pearson $r = ,245$; meer contraproductief gedrag hangt samen met meer cyberslacking). De samenhang tussen cyberslacking en aspecten van de subjectieve beleving van het werk blijkt nog zwakker; enkel werkverveling blijkt zeer zwak samen te hangen met cyberslacking (Pearson $r = -,206$; hoe meer verveling hoe meer cyberslacking).

De relatief sterkste samenhangen worden gevonden bij de beleving van het internetgebruik. Zo geven de respondenten die meer positieve effecten van het besteden van tijd aan privé zaken tijdens werktijd ervaren ook aan meer tijd aan cyberslacking te besteden, echter ook dit verband is zwak (Pearson $r = ,418$). Enigszins tegenstrijdig hiermee lijkt de zwakke samenhang tussen cyberslacking en het schuldig voelen vanwege cyberslacking (Pearson $r = ,300$; hoe meer cyberslacking hoe meer schuldig voelen). Kennelijk gaat het ervaren van voordelen van privé-internetgebruik samen met meer cyberslacken maar gaat dit ook samen met het zich hier over schuldig voelen. Opvallend is ook dat respondenten die meer cyberslacken regels omtrent cyberslacking minder redelijk en minder nodig vinden, al zijn ook deze verbanden zeer zwak (Pearson r respectievelijk $,247$ en $,223$). Tot slot blijkt er een zwakke samenhang (Pearson r respectievelijk $,386$ en $,269$) te zijn tussen cyberslacking en compulsief internetgebruik en tussen cyberslacking en het gebruik van internet als gewoontegedrag.

Aangezien uit tabel 10 blijkt dat compulsief internetgebruik en cyberslacking relatief sterk samenhangen, is deze samenhang nader onderzocht door de correlatie tussen de frequentie van de afzonderlijke vormen van cyberslacking en compulsief internetgebruik te berekenen (Tabel 11). Uit Tabel 11 blijkt dat de samenhang tussen cyberslacking en compulsief internetgebruik het sterkst gerelateerd kan worden aan de samenhang tussen compulsief internetgebruik en het besteden van tijd aan gokken, online erotiek en amusement tijdens werktijd en minder met Informatie en nieuws en Email en sociale media.

Tabel 11 Correlaties (Pearson r) tussen compulsief internetgebruik en vormen van cyberslacking (frequentie)

	Email & sociale media	Informatie & nieuws	Spelletjes	Amusement	Online erotiek	Gokken	Regelen privé zaken
Compulsief internetgebruik	,156	,171	,317	,360	,396	,397	,319

3.6.2 Regressieanalyses

Doel van de lineaire regressieanalyses is het opstellen van een model dat de mate van cyberslacking zo goed mogelijk verklaart en zodoende inzicht geeft in factoren die mogelijk bijdragen aan het vóórkomen van cyberslacking waarbij gecontroleerd wordt voor andere factoren. Als afhankelijke variabele voor cyberslacking is daarbij gekozen voor de som van de frequenties van de zeven verschillende vormen van cyberslacking (Email & sociale media, Informatie & nieuws, etc.) aangezien deze operationalisatie van cyberslacking de sterkste correlaties met de onafhankelijke variabelen liet zien (Tabel 10). De onafhankelijke predictor variabelen zijn gegroepeerd op basis van conceptuele verwantschap. Om het aantal variabelen te beperken is gekozen alleen die variabelen in te voeren die conceptueel aan cyberslacking gerelateerd kunnen worden. Zodoende zijn zes groepen onafhankelijke (predictor) variabelen samengesteld:

1. Demografische variabelen
  - a. Leeftijd
  - b. Geslacht
  - c. Opleiding
2. Praktische aspecten van het werk
  - a. Duur werkweek in dagen
  - b. Duur werkweek in uren
  - c. Tijd besteed aan werk in vrije tijd
  - d. Frequentie bezig zijn met werk in vrije tijd
  - e. Werkpositie
    - i. Werknemer (referentie)
    - ii. Leidinggevend
    - iii. Directeur
  - f. Hoofdberoepsgroep
    - i. Landbouw, bosbouw en visserij
    - ii. Nijverheid en energie
    - iii. Commerciële dienstverlening
    - iv. Niet-commerciële dienstverlening (referentie)
  - g. Aard werk routinematig en monotoon vs. creatief en afwisselend
3. Praktische aspecten internet op het werk
  - a. Mate van privacy t.a.v. internetgebruik op het werk
  - b. Aantal uur toegang tot internet op het werk
  - c. Frequentie gebruik van internet op het werk (niet privé)
  - d. Richtlijnen voor privé internetgebruik (ja/nee)
  - e. Controle internetgebruik (ja/nee)
4. Subjectieve beleving van het werk
  - a. Arbeidsatisfactie
  - b. Werkdruk
  - c. Werkstress
  - d. Werkverveling

- e. Autonomie
  - f. Ontvangen waardering collegae
  - g. Werkcommitment
  - h. Onrechtvaardigheid
5. Subjectieve beleving internetgebruik
- a. Gerapporteerde positieve gevolgen cyberslacking
  - b. Compulsief internetgebruik
  - c. Internetgebruik als gewoonte
6. Werkprestatie waarbij drie vormen van werkprestatie worden onderscheiden:
- a. Prestatie-indicator: taakprestatie
  - b. Prestatie-indicator: contextuele prestatie
  - c. Prestatie-indicator: contraproductief gedrag

Voor elke groep onafhankelijke variabelen (predictoren) is een lineaire regressie-analyse uitgevoerd waarbij telkens in de eerste stap van de analyse leeftijd, geslacht en opleiding zijn ingevoerd zodat in de volgende stap voor deze variabelen wordt gecorrigeerd. In de tweede stap zijn respectievelijk de variabelen die vallen onder 'Praktische aspecten van het werk', 'Praktische aspecten internet op het werk', 'Subjectieve beleving van het werk', 'Subjectieve beleving internetgebruik' en 'Werkprestatie' ingevoerd, waarbij vanwege het exploratieve karakter van de analyses bij deze tweede stap telkens is gekozen voor een 'stepwise' invoer. De niet in de tabellen vermelde variabelen leveren geen significante bijdrage aan de verklaring van cyberslacking. Respondenten die geen toegang tot internet op het werk hadden (n=668) zijn van de regressie analyses uitgesloten.

De resultaten van de eerste stap (Tabel 12) bevestigen het beeld van de correlatieanalyse (Tabel 10) dat leeftijd en geslacht aan cyberslacking gerelateerd kunnen worden: jongere werknemers cyberslacken meer dan oudere werknemers en mannen cyberslacken meer dan vrouwen. Opleiding hangt marginaal samen met cyberslacking. De verklaarde variantie (R²) bedraagt ,141.

Tabel 12 Resultaten regressieanalyse: leeftijd, geslacht en opleiding (R²= ,141)

Stap	Variabele	Beta	t	Sig.
1	Leeftijd	-,305	-19,700	,000
	Geslacht	-,234	-15,133	,000
	Opleiding	,037	2,376	,018

Uit de volgende analyse (Tabel 13), waarbij als tweede stap de variabelen van de groep 'Praktische aspecten van het werk' zijn ingevoerd ('stepwise'), blijkt uit de geringe toename van de verklaarde variantie (R² van ,141 naar ,189) dat de praktische

aspecten van het werk maar beperkt van betekenis zijn voor de verklaring van cyberslacking. De relatief belangrijkste aspecten van het werk voor de verklaring van cyberslacking vormen het bezig zijn met werk in de vrije tijd (hoe vaker en in mindere mate hoe meer tijd aan werk besteed wordt in de vrije tijd, hoe meer er gecyberslacked wordt) en de werkpositie (directeuren en in mindere mate leidinggevendenden cyberslacken meer dan werknemers). Daarnaast leveren de aard van het werk (mensen met routinematig werk cyberslacken meer dan mensen met creatief werk) en de duur van de werkweek (hoe langer de werkweek hoe meer mensen cyberslacken) nog een bescheiden bijdrage aan de verklaring van cyberslacking. De hoofdberoepsgroep draagt in deze analyse niet bij aan de verklaring van cyberslacking. Kennelijk speelt de hoofdberoepsgroep geen rol wanneer voor andere variabelen die met de praktische aspecten van werk te maken hebben, is gecorrigeerd.

Tabel 13 Resultaten regressieanalyse: 'Praktische aspecten van het werk' (R²= ,189)

Stap	Variabele	Beta	t	Sig.
1	Leeftijd	-,302	-19,630	,000
	Geslacht	-,180	-10,921	,000
	Opleiding	-,016	-1,025	,305
2	Frequentie bezig zijn met werk in vrije tijd	,099	5,728	,000
	Werkpositie: directie	,134	8,124	,000
	Werkpositie: leidinggevend	,091	5,636	,000
	Aard werk: routinematig vs. creatief	-,060	-3,796	,000
	Tijd besteed aan werk in vrije tijd	,047	2,931	,003
	Duur werkweek in dagen	,041	2,476	,013

In de volgende analyse (Tabel 14) zijn in stap 2 de variabelen vallend onder 'Praktische aspecten internet op het werk' ingevoerd ('stepwise'). De toename in verklaarde variantie is gering (R² van ,141 naar ,175), wat er op duidt dat ook de invloed van de praktische aspecten van internet op het werk op cyberslacking beperkt is. Van relatief belang blijkt te zijn of er sprake is van privacy ten aanzien van het internetgebruik op de werkplek (bij meer privacy wordt er meer gecyberslacked) en hoe vaak men internet gebruikt voor het werk (hoe vaker internet voor het werk gebruikt wordt hoe meer men cyberslacked). Richtlijnen ten aanzien van internetgebruik blijken slechts marginaal cyberslacking te voorkomen.

De variabelen vallend onder 'Subjectieve beleving van het werk' zijn in de volgende analyse aan de orde gekomen (Tabel 15). De toename in verklaarde variantie (R² van ,141 naar ,171) maakt duidelijk dat ook de subjectieve beleving van het werk slechts beperkt bijdraagt aan de verklaring van cyberslacking. Van relatief belang zijn werkverveling en werkdruk, waarbij verveling en een lage werkdruk cyberslacking in de hand lijken te werken. Autonomie, werkstress en commitment hangen marginaal samen met cyberslacking waarbij het opvallend is dat werkdruk cyberslacking lijkt

te voorkomen en werkstress cyberslacking in de hand lijkt te werken.

Tabel 14 Resultaten regressieanalyse: 'Praktische aspecten internet op het werk' (R²= ,175)

Stap	Variabele	Beta	t	Sig.
1	Leeftijd	-,316	-19,350	,000
	Geslacht	-,205	-12,558	,000
	Opleiding	-,019	-1,122	,262
2	Privacy t.a.v. internetgebruik op het werk	,141	8,543	,000
	Frequentie gebruik internet op het werk (niet privé)	,114	6,617	,000
	Richtlijnen voor privé internetgebruik	,039	2,373	,018

Tabel 15 Resultaten regressieanalyse: 'Subjectieve beleving van het werk' (R²= ,171)

Stap	Variabele	Beta	t	Sig.
1	Leeftijd	-,280	-16,432	,000
	Geslacht	-,209	-12,785	,000
	Opleiding	,031	1,858	,063
2	Werkverveling	-,143	-7,655	,000
	Autonomie	,071	3,980	,000
	Werkdruk	-,103	-4,586	,000
	Werk stress	,080	3,706	,000
	Werk commitment	,037	2,063	,039

De subjectieve beleving van het internetgebruik komt in de volgende analyse aan de orde (Tabel 16). De toename in verklaarde variantie (R² van ,141 naar ,299) maakt duidelijk dat de subjectieve beleving van het internetgebruik relatief sterk samenhangt met cyberslacking. Mensen die aangeven dat ze door te cyberslacken zich prettiger op het werk voelen of weer nieuwe energie en betere ideeën krijgen, besteden ook meer tijd aan cyberslacking. Daarnaast blijkt cyberslacken relatief sterk samen te hangen met compulsief internetgebruik wat er op duidt dat cyberslacking deels voortkomt uit een dwangmatige gewoonte.

Tabel 16 Resultaten regressieanalyse: 'Subjectieve beleving van het internetgebruik' (R²= ,299)

Stap	Variabele	Beta	t	Sig.
1	Leeftijd	-,169	-11,450	,000
	Geslacht	-,156	-11,008	,000
	Opleiding	,002	,150	,881

2	Gerapporteerde positieve gevolgen cyberslacking	,287	19,147	,000
	Compulsief internetgebruik	,249	16,846	,000

Tot slot is nagegaan wat de relatie is tussen cyberslacken en werkprestaties. Daartoe is een regressieanalyse uitgevoerd waarbij in de eerste stap wederom de demografische variabelen leeftijd, geslacht en opleiding zijn ingevoerd en in de tweede stap de drie variabelen die aspecten van de werkprestatie weergeven (taakprestatie, contextuele prestatie en contraproductief gedrag). De resultaten (Tabel 17) laten zien dat cyberslacken vooral samenhangt met contraproductief gedrag: hoe meer er gecyber-slacked wordt, hoe meer er sprake is van contraproductief gedrag. Daarnaast is er een klein significant verband met contextuele prestatie maar dit verband is te zwak om van grote betekenis te zijn. Cyberslacking lijkt daarmee vooral samen te hangen met minder goed functioneren.

Tabel 17 Resultaten regressieanalyse relatie cyberslacken en werkprestaties (R²= ,175)

Stap	Variabele	Beta	t	Sig.
1	Leeftijd	-,264	-16,730	,000
	Geslacht	-,224	-14,648	,000
	Opleiding	,015	,900	,368
2	Contraproductief gedrag	,176	11,020	,000
	Contextuele prestatie	,070	3,986	,000
	Taak prestatie	,031	1,750	,080

4. Discussie

Door het internet is het een stuk makkelijker geworden tijdens werktijd even online iets voor jezelf te doen (cyberslacking). Vooral onder werkgevers bestaat hierover enige bezorgdheid vanwege mogelijk nadelige effecten op de kwaliteit en kwantiteit van het werk. Niet alleen zou het besteden van tijd aan een update op Facebook, het checken van nu.nl of WhatsAppen met een vriend of vriendin ten koste kunnen gaan van de arbeidsproductiviteit, ook zou het privégebruik van computers en internet op het werk risico's met zich mee kunnen brengen voor de veiligheid van de computersystemen en daarmee de continuïteit van de bedrijfsvoering in gevaar kunnen brengen en hoge kosten kunnen veroorzaken.

Tegelijkertijd is ook duidelijk dat van werknemers niet verwacht kan worden dat zij 100% van de werktijd enkel en alleen bezig zijn met werkgerelateerde activiteiten. Ook voor de komst van internet bestond er voor werknemers de mogelijkheid even een korte pauze te nemen door bijvoorbeeld een sigaret te roken of een praatje aan te knopen bij de koffieautomaat. Wel verlaagt internet door het gemak en de beschikbaarheid van informatie-, communicatie- en amusementservices de drempel en is daardoor de stap even het werk opzij te zetten sneller gezet. Vooral voor mensen voor wie internetgebruik, bijvoorbeeld even Facebook checken, tot een (dwangmatige) gewoonte is geworden, zou de verleiding moeilijk te weerstaan kunnen zijn.

4.1 Bespreking resultaten

Voor het huidige onderzoek zijn 4300 mensen werkzaam in vier overkoepelende bedrijfstakken (conform de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het CBS: 'Landbouw, bosbouw en visserij', 'Nijverheid en energie', 'Commerciële dienstverlening' en 'Niet-commerciële dienstverlening') middels een online enquête ondervraagd over het gebruik van online applicaties voor privédoeleinden (Email en sociale media, Informatie en nieuws, Amusement, Online erotiek, Online gokken en afhandelen privé zaken). Daarnaast zijn de respondenten vragen voorgelegd om een indruk te krijgen van praktische en subjectieve aspecten van het werk en de rol die privégebruik van internet daarbij speelt. Tot slot is de respondenten een instrument voorgelegd om de mate van compulsiviteit van het internetgebruik in te schatten.

De resultaten van het onderzoek maken duidelijk dat cyberslacking iets is waar veel werknemers wel eens tijd aan besteden. Op zich verbaast dit niet gezien de bevinding dat een ruime meerderheid van de werknemers (84,5%) toegang tot internet op het werk heeft en meer dan de helft (54,2%) frequent gebruik maakt van internet voor het werk. Bijna de helft (40,4%) van de respondenten met toegang tot internet op het werk maakt minstens één keer per dag gebruik van privé-email en sociale media zoals Facebook of WhatsApp. Ook gebruiken relatief veel respondenten (38,2%) het internet minstens dagelijks om zich te informeren middels bijvoorbeeld nu.nl

of de site van een krant. Aan andere applicaties wordt minder frequent tijd besteed, al speelt 11,3% minstens eens per dag een spelletje en bleek een klein deel van de respondenten met internettoegang op het werk minstens dagelijks tijd te besteden aan online erotiek (5,1%) of online gokken (4,9%). Het zijn vooral dit soort online activiteiten die een gevaar zouden kunnen inhouden voor de integriteit van de computersystemen door de verspreiding van computervirussen en andere malware.

Per dag gaven de respondenten aan gemiddeld een klein uur (52 minuten) aan cyberslacking te besteden. Daarbij besteden mannen en jongeren meer tijd aan cyberslacking dan vrouwen en ouderen. De verdeling van de hoeveelheid tijd is echter zeer scheef en de meeste respondenten besteden beduidend minder tijd aan cyberslacking; bijna twee derde van de respondenten (63,8%) besteedt maximaal 30 minuten per dag aan cyberslacking. Daarnaast besteden de werknemers een klein half uur (27 minuten) per dag offline aan privé zaken zoals bellen voor privé aangelegenheden, even een boodschap doen of anderszins. Gemiddeld besteden de respondenten dus meer tijd online aan privé zaken dan offline.

Er zijn hierbij (geringe) verschillen aan te wijzen tussen de verschillende werkposities. Cyberslacking komt meer voor bij mensen die aangeven directeur te zijn en bij mensen die aangeven leiding te geven dan bij mensen die als werknemer in dienst zijn. Verder lijkt cyberslacking meer voor te komen bij mensen werkzaam in de commerciële dienstverlening maar wanneer gecorrigeerd wordt voor demografische variabelen en variabelen die gerelateerd zijn aan de praktische aspecten van het werk, vervallen deze verschillen.

Mogelijk is voor mensen met een directeursfunctie de scheiding tussen werk en privé minder strikt en wordt daarom ook op het werk vaker tijd besteed aan privé zaken. Ook meer algemeen blijken mensen die meer met werk buiten werktijd bezig zijn, meer te cyberslacking, wat voor een deel als compensatie gezien zou kunnen worden. Uit het onderzoek blijkt echter ook dat deze compensatie maar beperkt opgaat. Ten eerste is de hoeveelheid tijd besteed aan werk thuis geringer dan de hoeveelheid tijd besteed aan privé zaken op het werk. Daarnaast blijkt de samenhang tussen werktijd thuis en privétijd op het werk zeer zwak. Richtlijnen omtrent het gebruik van internet voor privédoeleinden lijken een beperkt effect te hebben. Belangrijker lijkt het of de werknemer de mogelijkheid heeft in privacy gebruik te maken van internet. Verder lijkt weinig te doen hebben, 'werkverveling', cyberslacking in de hand te werken en het ervaren van werkdruk cyberslacking te verminderen. Opvallend daarbij was dat het ervaren van werkstress juist samenhangt met cyberslacking, mogelijk als afleiding van de ervaren stress.

De sterkste samenhang werd gevonden tussen cyberslacking en het subjectief ondervinden van positieve effecten van cyberslacking en tussen cyberslacking en dwangmatig (compulsief) internetgebruik. Mensen die cyberslacking vanwege de positieve effecten die het volgens hen op hen heeft, bijvoorbeeld om eventjes een pauze in te lassen en zo beter te kunnen omgaan met stress of weer nieuwe energie op te doen, blijken relatief veel tijd aan cyberslacking te besteden. Deze subjectief ondervonden

positieve effecten van cyberslacking lijken echter niet samen te gaan met positieve effecten op de werkprestatie. Er kon weliswaar geen negatief verband aangetoond worden met de aspecten van werkprestatie taakprestatie en contextuele prestatie, maar cyberslacking bleek wel samen te hangen met contraproductief gedrag. Hiermee wordt bedoeld dat mensen die klagen en focussen op negatieve aspecten van het werk meer cyberslacken.

Daarnaast blijkt cyberslacking relatief sterk samen te hangen met de neiging het internet dwangmatig te gebruiken ('internetverslaving'). Daarmee lijkt uit de analyses naar voren te komen dat cyberslacking meer aan eigenschappen van het individu dan aan eigenschappen van het werk gerelateerd kan worden. De subjectieve beleving van het werk, waartoe bijvoorbeeld ervaren autonomie behoort, hangt slechts zwak samen met cyberslacking. Ook de praktische aspecten van het internet op het werk dragen weinig bij aan de verklaring van cyberslacking. De positie op het werk draagt iets meer bij maar het sterkst hangt cyberslacken samen met de persoonlijke beleving van het internetgebruik. Mensen cyberslacken omdat dat naar eigen zeggen de beleving van het werk verbetert. Daarnaast speelt dat voor een deel van de mensen het checken van Facebook, het communiceren via WhatsApp of het checken van een nieuwssite tot een (dwangmatige) gewoonte is geworden die ook op het werk moeilijk onderdrukt kan worden.

4.2 Beperkingen van het onderzoek

Het is niet mogelijk geweest non-respons analyses uit te voeren op de verkregen data. Niet uitgesloten kan worden dat respondenten met een betere toegang tot het internet en een grotere neiging te cyberslacken meer genegen zijn geweest de online vragenlijst in te vullen en daarmee de resultaten vertekend hebben. Een vertekening ten opzichte van de werkende bevolking kan verder opgetreden zijn doordat de steekproef relatief weinig jonge mannen en relatief veel (oudere) vrouwen bevatte. Verder kan niet uitgesloten worden dat de respondenten op vragen over het oneigenlijk gebruik van het internet op het werk sociaal wenselijk hebben geantwoord en er daardoor een te rooskleurig beeld is ontstaan. De in deze rapportage gepresenteerde frequenties en hoeveelheden tijd besteed aan cyberslacking zijn dan ook indicatief. Tot slot bevatte de hoofdberoepsgroep Landbouw, bosbouw en visserij slechts 51 respondenten waardoor conclusies ten aanzien van deze hoofdberoepsgroep maar beperkt mogelijk zijn.

4.3 Conclusie

Cyberslacking komt vaak voor, vooral onder jonge mannelijke werknemers, maar hoeft niet altijd een negatief effect te hebben op het functioneren op het werk zoals blijkt uit het ontbreken van een duidelijk negatief verband met de zelf gerapporteerde arbeidsproductiviteit. Wel bleek cyberslacken samen te hangen met klagen en focussen op negatieve aspecten van het werk (contraproductief gedrag) wat duidelijk maakt dat het voor werkgevers zinvol is aandacht te hebben voor cyberslacken onder het personeel omdat het een signaal kan zijn voor ontevredenheid onder werknemers.

Gezien de positieve invloed op de beleving van het werk die mensen hebben bij het gebruik van het internet voor privédoeleinden tijdens het werk lijkt het verbieden ervan niet wenselijk. Daarbij komt dat het stellen van regels weinig invloed lijkt te hebben. Beter kunnen werkgevers proberen de werkplek zodanig in te richten dat werknemers niet geïsoleerd werken en een optimale werkdruk ervaren. Tot slot blijkt er een duidelijke samenhang te zijn met dwangmatig internetgebruik ('internetverslaving'). Dit impliceert dat werkgevers alert moeten zijn op signalen van compulsief internetgebruik omdat dit zich niet alleen thuis maar ook op de werkvloer openbaart.

Referenties

Coker, B. L. S. (2011). Freedom to surf: the positive effects of workplace Internet leisure browsing. *New Technology, Work and Employment*, 26(3), 238–247. doi:10.1111/j.1468-005X.2011.00272.x

De Gilder, D., van den Heuvel, H., & Ellemers, N. (1997). Het 3-componenten model van commitment. / A three component model of organizational commitment. *Gedrag En Organisatie*, 10(2), 95–106. Retrieved from <http://psycnet.apa.org/psycinfo/1997-04553-003>

Deursen, A. van, & Dijk, J. van. (2012). *Tendrapport internetgebruik 2012. Een Nederlands en Europees perspectief*. Enschede: Universiteit Twente. Retrieved from <http://doc.utwente.nl/83810/>

Ernst & Young. (2007). *Privé internetten, e-mailen en bellen op het werk. ICT Barometer, jaargang 7*. Amsterdam: Ernst & Young ICT Leadership. Retrieved from www.ictbarometer.nl

Garrett, R. K., & Danziger, J. N. (2008). Disaffection or expected outcomes: Understanding personal Internet use during work. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(4), 937–958. doi:10.1111/j.1083-6101.2008.00425.x

Koopmans, L., Bernaards, C., Hildebrandt, V., Buuren, S. van, Beek, A. J. van der, & Vet, H. C. W. de. (2013). Development of an individual work performance questionnaire. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 62(1), 6–28. doi:10.1108/17410401311285273

Malachowski, D., & Simonini, J. (2006). Wasted Time At Work Still Costing Companies Billions in 2006. *Salary.com*. Retrieved January 08, 2014, from <http://www.salary.com/wasted-time-at-work-still-costing-companies-billions-in-2006/>

Meerkerk, G.-J., Van Den Eijnden, R. J. J. M., Vermulst, A. A., & Garretsen, H. F. L. (2009). The Compulsive Internet Use Scale (CIUS): some psychometric properties. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(1), 1–6. doi:10.1089/cpb.2008.0181

Peeters, M. C. W., Buunk, B. P., & Schaufeli, W. B. (1995). Social interactions, stressful events and negative affect at work: A micro-analytic approach. *European Journal of Social Psychology*, 25(4), 391–401. doi:10.1002/ejsp.2420250404

Quinn, R. P., & Shepard, L. J. (1974). *The 1972-73 quality of employment survey : descriptive statistics, with comparison data from the 1969-70 survey of working conditions : report to the Employment Standards Administration, U.S. Department of Labor* (p. 328). Ann Arbor: Survey Research Center, Institute for Social Research.

Reijseger, G., Schaufeli, W. B., Peeters, M. C. W., Taris, T. W., van Beek, I., & Ouweneel, E. (2013). Watching the paint dry at work: psychometric examination of the Dutch Boredom Scale. *Anxiety, Stress, and Coping*, 26(5), 508–25. doi:10.1080/10615806.2012.720676

Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: a multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior*, 25(3), 293–315. doi:10.1002/job.248

Van Veldhoven, M., & Meijman, T. F. (1994). *Het meten van psychosociale arbeidsbelasting met een vragenlijst: de vragenlijst beleving en beoordeling van de arbeid (VBBA)*. Amsterdam: NIA. Retrieved from [http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:Het+meten+van+psychosociale+arbeidsbelasting+met+een+vragenlijst:+De+Vragenlijst+Beleving+en+Beoordeling+van+de+Arbeid+\(VBBA\)#0](http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:Het+meten+van+psychosociale+arbeidsbelasting+met+een+vragenlijst:+De+Vragenlijst+Beleving+en+Beoordeling+van+de+Arbeid+(VBBA)#0)

Verplanken, B., & Orbell, S. (2003). Reflections on Past Behavior: A Self-Report Index of Habit Strength. *Journal of Applied Social Psychology*, 33(6), 1313–1330. doi:10.1111/j.1559-1816.2003.tb01951.x

Vitak, J., Crouse, J., & LaRose, R. (2011). Personal Internet use at work: Understanding cyberslacking. *Computers in Human Behavior*, 27(5), 1751–1759. doi:10.1016/j.chb.2011.03.002

Bijlage 1

Positieve effecten privé internetgebruik op het werk (subjectieve beleving)

(items opgesteld door de auteurs)

“Af en toe op mijn werk even tijd aan privé zaken via het internet besteden ...”

(5 point Likert schaal; 1 oneens, 5 eens)

1. ... maakt mijn werk minder saai
2. ... helpt me om te gaan met stress
3. ... zorgt voor af en toe een korte pauze
4. ... zorgt ervoor dat ik me prettiger op mijn werk voel
5. ... zorgt ervoor dat ik beter kan werken
6. ... helpt me om me even te ontspannen
7. ... geeft me weer nieuwe energie om verder te werken
8. ... stimuleert me en helpt me om betere ideeën te krijgen
9. ... maakt mijn werk leuker

Bijlage 2

Ervaren onrechtvaardigheid op het werk (injustice) (items opgesteld door de auteurs)

Geef a.u.b. aan in hoeverre u het met de volgende uitspraken eens bent

(5 point Likert schaal; 1 oneens, 5 eens)

1. Ik krijg goed betaald voor het werk dat ik doe
2. Gezien de tijd en energie die ik in mijn werk steek, word ik naar behoren beloond
3. Ik krijg op mijn werk de waardering die ik verdien
4. De besluitvorming op mijn werk is eerlijk en fair
5. Op mijn werk worden mijn rechten gerespecteerd
6. Ik wordt op mijn werk op dezelfde wijze behandeld als mijn collega's
7. Mijn collega's gaan respectvol met mij om
8. Mijn superieuren gaan respectvol met mij om
9. Ik word op mijn werk fatsoenlijk behandeld

